

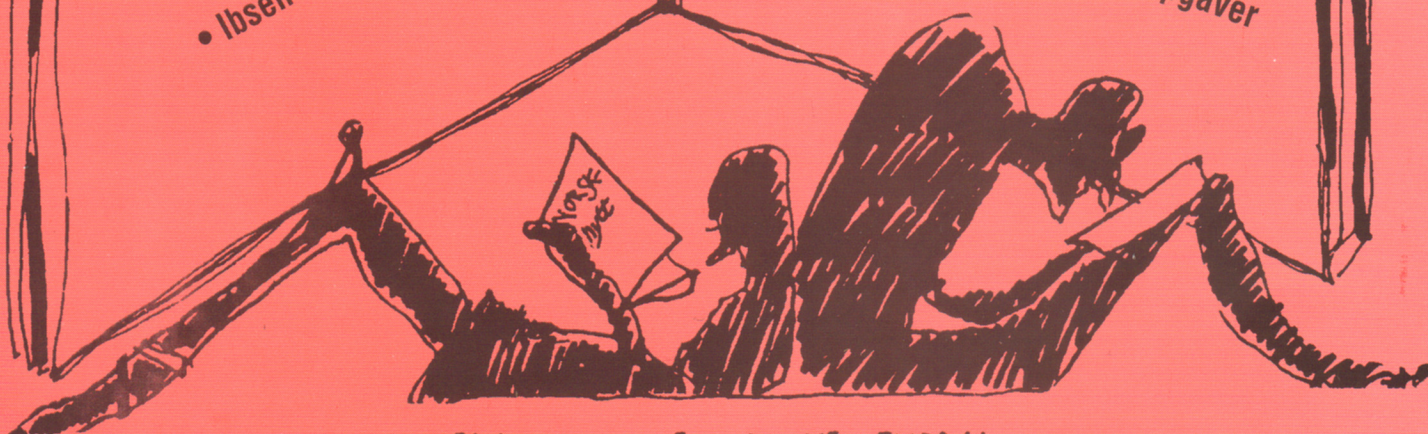
– et aktuelt læremiddel
i tidsskriftform

NORSKnytt

ISSN 0801 5368

- Henrik Ibsen
- Bokomtale
- Ord til forveksling
- Vildanden-quiz
- Sofies verden 25 år
- Nettressurser
- Ibsen-sitater

- Vildanden – tema
- Vildanden: karakterbeskrivelser
- Vildanden: diskusjonsspørsmål
- Manus til Vildanden
- Ibsen-quiz
- Skriveoppgåver
- Vildanden: munnlege oppgåver

REDAKTØR: TONJE NØRINGSET BJORDAL

Kva er Norsknytt?

Norsknytt er eit læremiddel i tidsskriftformat, særleg mynta på norsklærarar i ungdomsskulen. Eit overordna mål for tidsskriftet er å tilby lærarar kopieringsoriginalar, praktiske undervisningstips og fagleg oppdatering. Norsknytt ønsker å gi liv og variasjon til norskundervisninga.

Norsknytt blei starta opp av norsklæraren Jon Hildrum i Namsos i 1976. Nord-Trøndelag fylkeskommune finansierte i ei lengre periode utgjevinga av Norsknytt, for å sikre at tidsskriftet blei tilgjengeleg for alle ungdomsskulene i Nord-Trøndelag. Seinare har tidsskriftet spreidd seg til resten av landet.

Alle tekstane i Norsknytt er omfatta av opphavsrett, men lærarar kan fritt kopiere alt stoff som er tilrettelagt for elevar.

Sidan oppstarten har Norsknytt hatt to redaktørar. Norsklærar Jon Hildrum var redaktør frå 1976 til 2006. Norsklærar Øystein Jetne var redaktør frå 2007 til 2016. Norsklærar Tonje Nøringset Bjordal er redaktør frå 2016.

Vil du abonnere?

Eit årsabonnement (fire nummer per år) kostar 695,- kroner. Bestillinga kan sendast til:

Norsknytt
Postboks 303
7601 LEVANGER

eller:

post@norsknytt.no

Bidragstytarar i dette nummeret:

Øystein Jetne
Astrid Johnsrud
Tonje Nøringset Bjordal

Tidlegare årgangar

Abonnentar på Norsknytt har høve til å bestille tidlegare årgangar til redusert pris. Porto og sendekostnader kjem i tillegg:

♦ Årgangane frå 1990 til 1992 kostar 50,- kroner per årgang.

♦ Årgangane frå 1993 til 2006 kostar 200,- kroner per årgang.

♦ Årgangene fra 2007 til 2015 koster 350,- kroner per årgang.

Innholdsliste for Norsknytt 2/3-2016

- 3 Leiar
- 4 Bokomtale: 101 måter å fremme muntlige ferdigheter på
- 5 Bokomtale: Alfahann
- 6 Bokomtale: Byen bak muren
- 7 Sofies verden: filmstudieark
- 11 Ibsen og *Vildanden*
- 12 Ibsen-sitater
- 15 Ibsen-quiz
- 17 Vildanden: karakterbeskrivelser
- 22 Manus med spørsmål: andre akt
- 34 Manus med spørsmål: tredje akt
- 41 Manus med spørsmål: fjerde akt
- 47 Manus med spørsmål: femte akt
- 55 Tema
- 56 Symbolbruk
- 57 Skriveoppgåver
- 58 Munnlege oppgåver
- 59 Vildanden-quiz
- 63 Nettressursar
- 70 Ordpar til forveksling
- 71 Fasitside
- 72 Bakside

Sprøsteikt villand på menyen

Våren 2016 var det Henrik Ibsen som dominerte innhaldet i førebuingmaterialet til eksamen i norsk skriftleg. I tillegg var oppgåvene av ein litt annan karakter enn tidlegare. Dette var generelt ein eksamen som opna for mykje diskusjon, både på lærarrommet og i media. Elevane, hovudpersonane oppi det heile, hadde også sine meiningar om saka. I kva grad Ibsen sine tekstar er vanskelege å fordøye for tiandeklassingar, er nok ikkje diskutert for siste gong. Mediefokus og debatt rundt norskfaget er i alle høve positivt.

I dette nummeret av Norsknytt er fokus retta mot nettopp Henrik Ibsen og stykket *Vildanden*. Ei tidlegare utgåve av *Norsknytt* har hatt fokus på *Et dukkehjem*. Ettersom mange norsklærarar på ungdomstrinnet også vel å jobbe med *Vildanden*, i tillegg til at nokon vel heilt andre verk, har vi valt å vie eit nummer til denne tidlause klassikaren.

Vildanden tar mellom anna opp forholdet mellom løgn og sanning. Ikkje minst kjem dette på bordet gjennom det kjende sitatet "tar man livsløgnen fra et gjennomsnittsmenneske, tar man lykken fra ham med det samme", uttalt av doktor Relling i femte akt. Dette er interessant å drøfte opp mot mange av dagens vanskelege og nye problemstillingar. Mellom anna kan tematikken i *Vildanden* vere eit interessant innspel i drøftinga av sosiale medium og korleis menneske likar å framstille seg sjølv.

Sjansen for at Henrik Ibsen blir tema også til eksamen våren 2017 er vel heller liten. Likevel meiner vi i *Norsknytt*-redaksjonen at problemstillingane han tar opp i tekstane sine er verd å drøfte for generell øving i lesing og tolking av tekstar og litteratur. *Vildanden* er ein tekst med såpass mange lag at han gir næring til elevar på fleire nivå. Her kan ein dekke mange kompetansemål.

Norsknytt-bordet er ikkje berre dekket med rettar av villand. I årets siste nummer har vi også markert 25-årsjubileet for Jostein Gaarder sin klassikar *Sofies verden* med eit undervisningsopplegg. Her er i tillegg nokre sider om nyttige nettressursar, samt omtaler av nyare ungdomslitteratur og ei teoribok med fokus på munnlege ferdigheiter.

Som alltid er vi interessert i alle former for innspel frå dyktige norsklærarar rundt omkring. Kontaktinformasjon finn du på motstående side.

101 måter å fremme muntlige ferdigheter på

-- Om muntlig kompetanse og muntlighetsdidaktikk

Ifølge forfatterne av dette verket har muntlige ferdigheter lenge blitt nedprioritert til fordel for lesing og skriving, og nettopp dette er utgangspunktet for denne boken. Lytting er også understreket som en sentral del av den muntlige kommunikasjonen, slik læreplanen i norsk også legger ytterligere vekt på.

I første del av verket får vi innsikt i sju vitenskapelige artikler som tar for seg temaer som samtale, lytting, fortelling, retorikk med mer. I andre del er det gitt rom for praktiske tips til hvordan man kan fremme muntlig trening, med bakgrunn i forskning på området. Her er målet å knytte teori og praksis tettere sammen.

Redaktør Kåre Kverndokken har bidratt med en av de sju artiklene i del 1. I tillegg har vi bidragsyterne Liv Marit Aksnes, Jonas Bakken, Hildegunn Otnes, Beate Børresen, Sigrun Svenkerud, Lars Opdal, Henning Fjørtoft, Frida Lindstøl og Eldbjørg Longvik. Her er altså mye god fagkunnskap samlet.

Lytting

Siste revidering av læreplanen i norsk understreket lytting som ferdighet. Hildegunn Otnes skriver om lyttehandlingen og påpeker nettopp at denne evnen har fått lite oppmerksomhet sammenliknet med tale, skriving og lesing. Flere av de 101 tipsene i andre del av boken eksemplifiserer hvordan man kan undervise i og vurdere lytting som ferdighet. Å vurdere hvor flink en elev er til å lytte, er på mange måter vanskeligere enn å forholde seg til det som sies høyt for eksempel i en

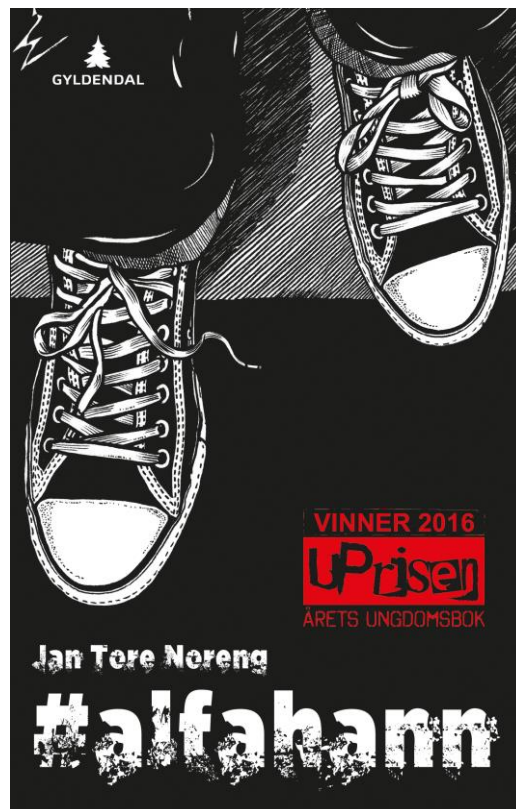

presentasjon eller fagsamtale. Lytting er likevel essensielt for å få noe ut av en dialog, eller for å få med seg viktig informasjon.

Konkrete tips til muntlige aktiviteter

Boken gir oss ellers systematisk 101 tips til hvordan man kan jobbe med det muntlige i klasserommet. Her får vi konkrete, klasseromsklare undervisningsopplegg servert på sølvfat. Forfatterne har også laget et avkrysningssystem der de har grovinn delt hvilke trinn de ulike oppleggene kan passe for. Boken er veldig brukervennlig for norsklærere i en hektisk hverdag. Oppleggene er meget varierte, og har i stor grad som mål å trygge elevene i muntlige situasjoner. Ett av oppleggene tar for seg nervøsiteten og gir tips til hvordan man kan trene elever som sliter med dette. Andre opplegg har fokus på det rent tekniske ved en fremføring (tempo, volum, mimikk, artikulering mm.). Flere av oppleggene kan også fungere som øvelse i å være kreativ, noe mange elever uttrykker at de sliter med.

Kåre Kverndokken (red.)
"101 måter å fremme muntlige ferdigheter på"
Veiledende pris: 419,- kroner
Fagbokforlaget

Ungdomsroman

Vinnar av Uprisen 2016

Korleis tenker ein ungdom på toppen av den sosiale rangstigen på skulen? Den kritikarroste ungdomsromanen *#Alfahann* tar for seg interessante sider ved det å vere ein av dei kule i eit ungdomsmiljø.

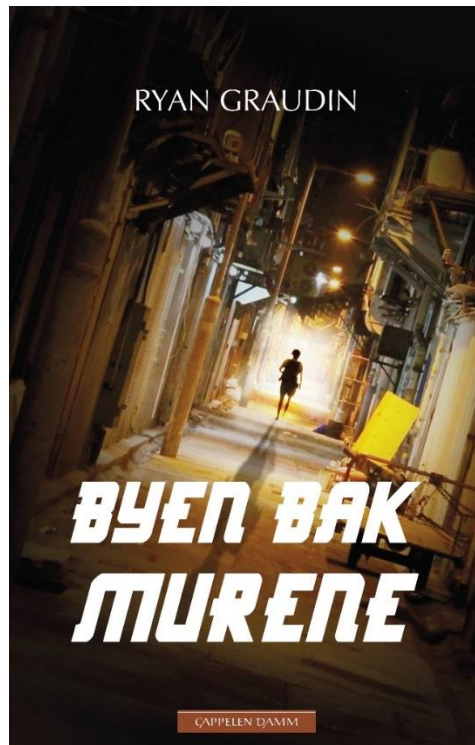
På kvar ungdomsskule er det nokre ungdommar som blir sett opp til, medan andre kanskje ikkje blir lagt merke til i særleg stor grad. Mange bøker og filmar har skildra det brutale ungdomslivet. Vi kjenner vel alle til den klassiske historia om den upopulære nerden som etter mykje om og men endeleg klarer å kave seg oppover i systemet, og til slutt får has på den irriterande cheerleaderen. Mange bøker, filmar og seriar tar for seg perspektivet til nettopp dei som har hamna litt i bakgrunnen og strevar med å nå opp i hierarkiet. Denne boka har derimot perspektivet på motsett hald, hos denne såkalla alfahannen.

Guten Torstein er populær både i kompisgjengen og blant jentene. Han er den optimale alfahann. Sosiale medium er sentrale for å vise seg fram og ikkje minst for at andre skal bli misunnelege.

Skildringane av både tankar og kjensler er sterke. Ein får djupe innblikk i korleis det er å vere denne litt strevande ungdommen. Ettersom boka er skriven i eg-person, blir inntrykka endå sterkare.

Boka er ikkje berre for dei som vil ha innblikk i korleis det er å vere blant dei «kule», men kan svere vel så tankevekkande for dei som kjenner seg som alfahann- eller ho sjølv. Kanskje er ikkje alt så svart-kvitt som ein skulle ønske? Valdtektsproblematikk blir også sett i søkelyset i denne boka.

Jan Tore Noreng:
«#Alfahann» (328 sider)
Pris: 149,- kroner
Gyldendal 2016

UNGDOMSRoman

Byen bak murene

Korleis flyktar ein frå ein by prega av lovlause tilstandar? I denne spenningsromanen frå 2016 følgjer vi tre ungdommar som kjempar ein desperat kamp mot klokka. Å oppnå fridom er det einaste målet dei har i syne.

Ungdommane har 18 døgn på å kome seg unna. Stemninga er mørk og dystert og kan minne om ei post-apokalyptisk verd. Skildringane er intense. Forkledning er berre eitt av midla dei tyr til for å halde seg skjult og forhåpentlegvis klare å kome seg unna.

Boka er bygd opp med kapittel der vi i tur og orden får perspektivet til dei tre ungdommane

boka handlar om. Her får vi innsikt i korleis tre ulike personlegdommar prøver å handtere den vanskelege situasjonen dei har hamna i.

For filminteressert ungdom vil denne boka passe godt. Ein kan lett førestille seg dei ulike scenarioa, og ein blir riven med av det actionfylte kappløpet. Heile konseptet kan minne om nokre av dei nye, populære seriane om menneske som må overleve i ei verd som har gått under, til dømes på grunn av zombiar ute av kontroll. Språket er også relativt enkelt å lese, med korte setningar og ganske direkte formuleringar.

Ryan Graudin (omsett av John Grande)
«Byen bak murene» (336 sider)
Rettleiande pris: 299,- kroner
Cappelen Damm

Sofies verden - 25 år!

Oppgaver til filmen

Mål med å se filmen:

- Bli kjent med den verdensberømte fortellingen om *Sofies verden* som fyller 25 år i år.
- Bli kjent med forfatter Jostein Gaarder som er en av de største norske nålevende forfattere vi har i Norge.
- Forstå hva filosofi og filosofiske spørsmål er.
- Få kjennskap til noen kjente filosofer og deres teorier.
- Bruke noen av spørsmålene i filmen som utgangspunkt for å filosofere.

Før filmen:

1. Hvor mange i klassen har hørt om Jostein Gaarder? Hva vet dere om ham? Lag et felles tankekart.
2. Finn ut hvilke bøker Jostein Gaarder har skrevet. Hvilke bøker har dere lest eller hørt om? Snakk sammen i klassen om hva de handler om.
3. Hvor mange i klassen har hørt om *Sofies verden*, har lest boka eller sett filmen?
4. Hva betyr ordet filosofi?
5. Diskuter hva filosofiske spørsmål er.
2. Finn ut hva navnet Sofie betyr. Hvorfor tror du hovedpersonen har fått dette navnet?
3. Alberto Knox er filosofilæreren i filmen. Finn ut hva navnet hans betyr.
4. Bli kjent med Jostein Gaarder som er forfatteren bak boka "Sofies verden". Lag et utfyllende personkart. Legg vekt på hans forfatterskap og hva som, kjennetegner dette.

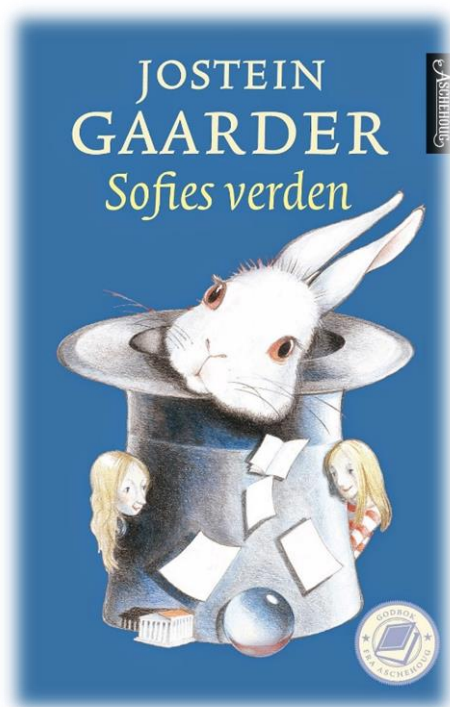

Mens du ser på filmen:

1. Skriv en liste med filosofiske spørsmål som stilles gjennom filmen.
2. Skriv en liste med navn på filosofer som Sofie treffer på sin reise gjennom historien.
3. Noter deg hvilke kjente eventyrfigurer som dukker opp i skogen.

Etter filmen:

5. Hvilke likheter finnes det mellom Sofie og Hilde sine liv?
6. Hvorfor tror du Georg dukker opp så mange ganger gjennom historien?
7. Majoren omtales både som forfatteren og vår skaper/Gud. Hvorfor tror du han blir det?
8. Ser du noen likhet mellom Alberto Knox og Majoren sine roller i Hilde og Sofies liv?
9. Hva er Sofies konklusjon på mysteriet i slutten av filmen?
10. Hvorfor tror du boka/filmen heter "Sofies verden"? Synes du tittelen passer?
11. Hva gikk Platons filosofi om ideene ut på?
12. Velg deg to filosofer fra listen under som du forbereder deg på å fortelle om til en gruppe. Bruk VØL-skjema når du forbereder deg.

Dette vet jeg	Dette ønsker jeg å finne ut	Dette lærte jeg

Til læreren

Sofie har samme stamme som halve ordet filosofi og betyr derfor klok/vis.

Alberto betyr lys/skinne og Knox betyr mørk. Navnet er tvetydig og er med på å mystifisere Alberto.

Noen filosofiske spørsmål som stilles i filmen:

- Hvem er jeg?
- Hvor kommer verden fra?
- Kan fugler tenke?
- Finnes vi? Hvordan kan vi vite at vi egentlig finnes?

Filosofer som nevnes i filmen:

- Sokrates
- Platon
- Hildegard Von Bingen
- Thomas Aquinas
- Shakespeare
- Nicolaus Copernicus
- Leonardo Da Vinci
- Michelangelo
- Johan Gutenberg
- Vasco Da Gama
- Descartes - Cogito ergo sum
- George Berkley
- Rousseau
- Robespierre
- Olympe De Gouge
- Friedrich Nietzsche - Gud er død.
- Søren Kierkegaard
- Hegel

"Å unnslippe døden er ikke vanskelig, det vet hver soldat. Det er bare å flykte. Det er verre å unnslippe ondskapen, den løper fortere enn oss. Vi skal alle dø. Nå går jeg bort, dømt til døden, men dere har sannheten dømt for ondskap og urett." - Sokrates (sitat fra filmen)

Henrik Ibsens *Vildanden*

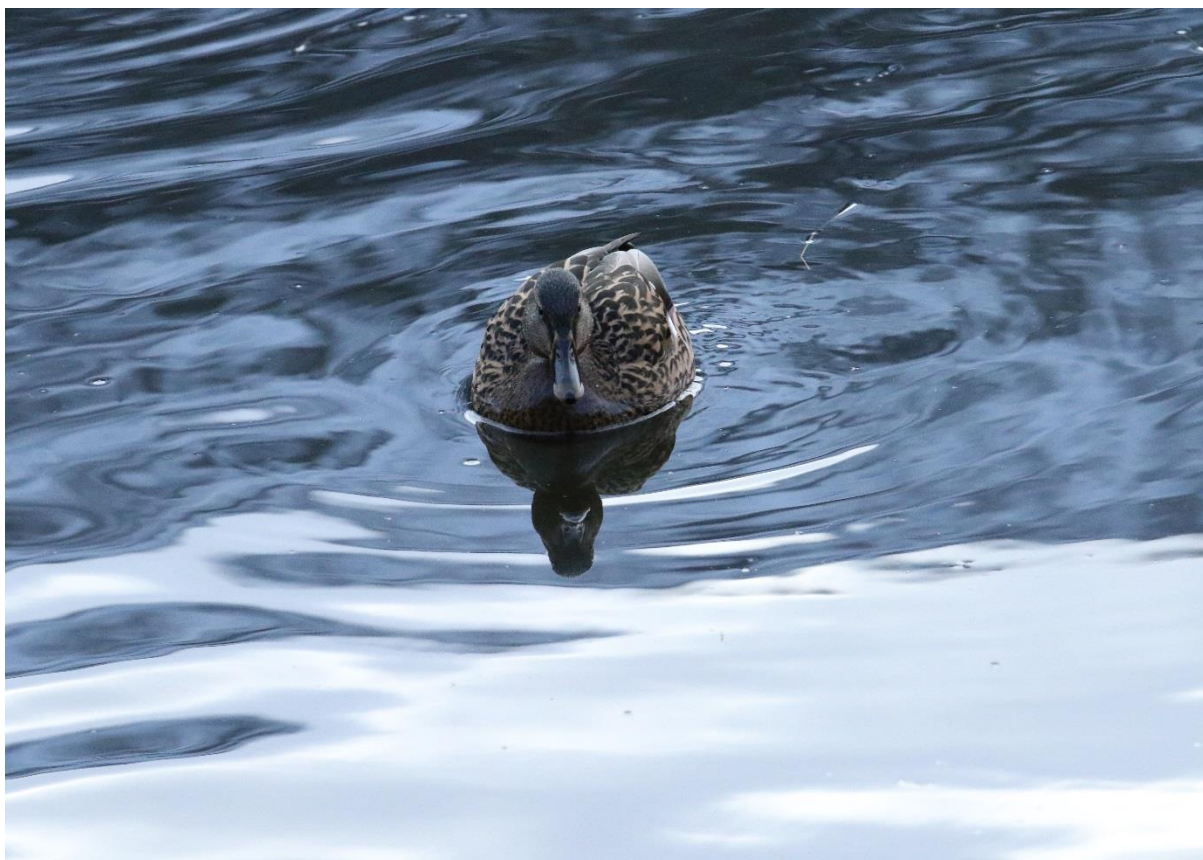

Foto (uretusjert): Norvall Nøringset

Stykket *Vildanden* fra 1884 er blant Henrik Ibsens mest kjente stykker. *Norsknytt* har tidligere viet et dobbeltnummer til *Et dukkehjem*, der mye av fokuset var på kjønnsroller. Denne gangen er det altså stykket om løgn som står på plakaten. Samtidig er det mange av Ibsens temaer som går igjen i flere stykker, for eksempel klasseskille og økonomi.

Store deler av manuset til *Vildanden* er gjengitt på de følgende sidene. Etter hvert utsnitt følger konkrete oppgaver som elevene kan jobbe med for å sikre at de har fått med seg handlingen, i tillegg til at noen av oppgavene stikker litt dypere i tolkningspotensialet. Her ligger mye mellom linjene, og man blir kanskje aldri ferdig med å lese et slikt stykke.

Symbolikken er rik i stykkene til Ibsen, og *Vildanden* er definitivt ikke noe unntak. Noen av oppgavene fokuserer på nettopp dette. I tillegg er det flere av skriveoppgavene, de muntlige oppgavene og de

mer kreative oppgavene som retter fokus på symbolbruken i stykket.

Vildanden åpner for mange innfallsvinkler og arbeidsmåter. Ikke minst er dette et stykke som står seg helt uavhengig av tid og sted. Tematikken som tas opp er relevant for de fleste. Man tar muligens lykken fra dagens gjennomsnittsmenneske også, dersom man tar livsløgnen fra dem.

Hjalmar Ekdal hadde ikke all verdens med teknologiske hjelpemidler tilgjengelig da han skulle iscenesette det livet han ønsket seg. Han snakket om sin framtidige oppfinnelse, og han og kona Gina kunne retusjere fotografier. I dag finnes langt flere muligheter på denne fronten. Retusjering kommer i dag i langt flere drakter, som «filter» eller «Photoshop». I disse dager er kanskje *Vildanden* på noen måter enda viktigere enn for 132 år siden?

Ibsen-sitater

Oppgave 1

Under finner du noen poetiske sitater skrevet av Henrik Ibsen. Sett dere sammen i små grupper og snakk om hvordan dere tolker de forskjellige sitatene. Velg sitatet du synes passer best til å beskrive deg selv og din personlighet. Fortell klassen om valget ditt.

- *Tanken har måkevinger, havet stanser den ikke.*
- *Å leve er en arvings plikt.*
- *Avgjørelse! Avgjørelse for hele livet! Aldri kunne gjøre det om igjen!*
- *Man skal ei lese for å sluke, men for å se hva man kan bruke.*
- *Sin broder hakker da ingen ravn.*
- *Evig eies kun det tapte!*
- *Alt skal en prøve, og velge det beste.*
- *Hvem fanden bryr seg om enten det er farlig eller ikke!*
- *Hva nytter det å stå fast hvor alle ting ramler?*
- *Hvis alt du ga foruten livet, da vit at du har intet givet.*
- *Ja, tenke det; ønske det, ville det med; - men gjøre det! Nej; det skjønner jeg ikke!*
- *Det er gleden som adler sinnene.*
- *Sterke drømme, fagre drømme, kom i flokk som ville svaner, løftet meg på brede vinger.*
- *Frihet gjør en kålorm selv til sommerfugl.*

Oppgave 2

Undersøk hvor sitatet du valgte deg i oppgave 1 kommer fra. Bruk for eksempel nettsiden ordtak.no for å finne det ut. Bruk også andre for å lære mer om teksten sitatet er hentet fra. Hva handler den om? Kan du finne ut i hvilken sammenheng sitatet ble brukt? Fortell hverandre om tekstene dere har undersøkt i små grupper.

Oppgave 3

I tillegg til å være diktere og kunstnere ville Henrik Ibsen og de andre realistene sette samfunnsproblemer under debatt. Ibsen er fortsatt kjent fordi han av mange oppfattes som like aktuell i dag. Sett dere i små grupper og les gjennom alle sitatene under. Ser dere noen sitater som kan brukes til å kommentere dagens samfunnsdebatt?

Diskuter på gruppa og bli enige om ett sitat som dere plasserer midt på en stor plakaten. Fyll opp plakaten med bilder, overskrifter og ingresser fra ulike nyhetssaker dere finner i nyhetsbildet akkurat nå.

Presenter plakaten deres for resten av gruppa. Legg vekt på å forklare hvorfor dere valgte akkurat dette sitatet og disse nyhetssakene. Hvilken sammenheng ser dere?

- *Men dagens krav er arbeid, ikke sang*
- *Troll, vær dig selv nok!*
- *Her må dog iallefall være noen som holder idéens fane høyt.*
- *Det er handelens gang; det går opp for en og ned for en annen.*
- *Fra vårt kontor går aldri noe ut.*
- *Et glimt av sol bak tåken å bevare, det er det livsens krav en mann skal klare.*
- *Den absolutte fornuft avgikk ved døden i aftes kl. 11.*

- *Hvor det er forunderlig og hvor det er godt å hate.*
- *Sannhetens og frihetens farligste fiender iblant oss, det er den kompakte majoritet.*
- *Det er farlig å rive et gammelt tårn, en kan selv gå i løpet.*
- *Alt for å finne det sannes mysterium, - det er den ekte forskers kriterium.*
- *Det er fra meg fremskrittene må komme, ellers kommer de aldri.*
- *Håpet er skjørt som markens blomster.*

Oppgave 4

Undersøk hverandres plakater nøye. Finn en sak som engasjerer deg og skriv en tekst med nyhetssaken og sitatet som inspirasjonskilde. Velg sjanger og overskrift selv. Planlegg teksten din nøye før du skriver. Be gjerne læreren din om en skriveramme/skrivestillas. Lag et tankekart her:

Ibsen-quiz 1

	A	B	C
1. Kva heitte det første stykket Henrik Ibsen skreiv? A: Catilina B: Vildanden C: Peer Gynt			
2. Kor blei Henrik Ibsen fødd? A: Oslo B: Bergen C: Skien			
3. Henrik Ibsen budde lenge i utlandet. Kva for land budde han i? A: Tyskland og Italia B: Belgia og Austerrike C: Polen og Ukraina			
4. Når blei Henrik Ibsen fødd? A: 1928 B: 1828 C: 1906			
5. Kva for eit forlag gav ut verka til Ibsen? A: Cappelen Damm B: Gyldendal C: Samlaget			
6. Kva heitte kona til Henrik Ibsen? A: Suzannah B: Agathe C: Babette			
7. Kor gjekk Henrik Ibsen i apotekarlære? A: Kristiansand B: Arendal C: Grimstad			
8. Kven skreiv musikken til oppsettinga av Peer Gynt? A: Ole Bull B: Edvard Grieg C: Andrew Lloyd Webber			
9. Kor hadde <i>Et dukkehjem</i> premiere? A: Nationaltheatret i Oslo B: Den nationale scene i Bergen C: Det kongelige Theater i København			
10. For kva teater var Ibsen artistisk direktør? A: Christiania norske theater B: Nationaltheatret C: Det norske theatret			

Ibsen-quiz 2

	A	B	C
11. Når fekk Ibsen Nobelprisen i litteratur? A: 1902 B: 1905 C: Han har foreløpig ikkje fått Nobelprisen i litteratur			
12. Kva stykke blir vanlegvis rekna for å vere Ibsen sitt gjennombrot på verdsbasis? A: Et dukkehjem B: Vildanden C: Peer Gynt			
13. Kva kallar ein teknikken Ibsen brukte? A: retrospektiv teknikk B: sceneteknikk C: Ibsen-teknikken			
14. Kva heitte foreldra til Ibsen? A: Iben og Henrik B: Collette og Sigurd C: Marichen og Knud			
15. Kva psevdonym skreiv Henrik Ibsen under då han gav ut det første skodespelet sitt? A: Peer Gynt B: Brynjolf Bjarme C: Bjørnstjerne Bjørnson			
16. Kva kallar ein den litterære perioden som Ibsen hovudsakleg blir rekna som ein del av? A: romantikken B: barokken C: realismen			
17. Kor ligg Henrik Ibsen gravlagt? A: Skien B: Oslo C: Bergen			
18. I kva for eit stykke av Ibsen møter vi Dr. Stockmann? A: Hedda Gabler B: En folkefiende C: Rosmersholm			
19. I kva for eit stykke av Ibsen møter vi ei fjorten år gammal jente med ein augesjukdom som ho ikkje sjølv veit om? A: Catilina B: Vildanden C: Hedda Gabler			
20. I kva for eit stykke av Ibsen møter vi Dr. Relling? A: Vildanden B: Peer Gynt C: Et dukkehjem			

Karakterbeskrivelse: Hedvig

1. Nedenfor ser du flere ord som kan være med på å beskrive Hedvig. Sett ring rundt de fem adjektivene du synes beskriver henne best.

overlegen	modig	egoistisk	ydmyk	ansvarlig	
morsom	ærlig	pågående	innbilsk	svak	
nervøs	løgnaktig	handlekraftig	kjærlig	feig	selvopptatt
hengiven	tålmodig	skånsom	tolerant	usikker	

2. Bruk plassen nedenfor til å begrunne hvorfor du har valgt de fem ordene du har valgt. Vis til bestemte hendelser eller replikker i teaterstykket.

3. I tabellen nedenfor er det skrevet inn tre følelser. Tenk på *Vildanden*: Hvilken hendelse førte til at denne følelsen kom til uttrykk hos Hedvig? Siter en replikk eller en sceneanvisning fra teaterstykket for å underbygge eksemplet ditt.

Følelse	Hendelse i stykket	Sitat fra stykket
sorg		
avmakt		
usikkerhet		

Karakterbeskrivelse: Hjalmar Ekdal

1. Nedenfor ser du flere adjektiver som kan være med på å beskrive Hjalmar Ekdal. Sett ring rundt de fem adjektivene du synes beskriver ham best.

snill	modig	flittig	ydmyk	ansvarlig	
	morsom	ærlig	pågående	innbilsk	romantisk
bråsiint	humørsyk	handlekraftig	kjærlig	feig	selvopptatt
	hengiven	tålmodig	skånsom	tolerant	uselvisk

2. Bruk plassen nedenfor til å begrunne hvorfor du har valgt de fem adjektivene du har valgt. Vis til bestemte hendelser eller replikker i teaterstykket.

3. I tabellen nedenfor er det skrevet inn tre følelser. Tenk på *Vildanden*: Hvilken hendelse førte til at denne følelsen kom til uttrykk? Siter en replikk eller en sceneanvisning fra teaterstykket for å underbygge eksemplet ditt.

Følelse	Hendelse i stykket	Sitat fra stykket
glede		
sinne		
usikkerhet		

Karakterbeskrivelse: Gina Ekdal

1. Nedenfor ser du flere adjektiver som kan være med på å beskrive Gina Ekdal. Sett ring rundt de fem adjektivene du synes beskriver henne best.

snill	modig	flittig	ydmyk	ansvarlig	
	morsom	ærlig	pågående	innbilsk	romantisk
bråsint	humørsyk	handlekraftig	kjærlig	feig	selvopptatt
	hengiven	tålmodig	skånsom	tolerant	uselvisk

2. Bruk plassen nedenfor til å begrunne hvorfor du har valgt de fem adjektivene du har valgt. Vis til bestemte hendelser eller replikker i teaterstykket.

3. I tabellen nedenfor er det skrevet inn tre følelser. Tenk på Gina Ekdals fremtreden i *Vildanden*: Hvilken hendelse førte til at denne følelsen kom til uttrykk? Siter en replikk eller en sceneanvisning fra teaterstykket for å underbygge eksemplet ditt.

Følelse	Hendelse i stykket	Sitat fra stykket
glede		
sinne		
usikkerhet		

Karakterbeskrivelse: grosserer Werle

1. Nedenfor ser du flere adjektiver som kan være med på å beskrive grosserer Werle. Sett ring rundt de fem adjektivene du synes beskriver ham best.

snill	modig	flittig	ydmyk	ansvarlig	
	morsom	ærlig	pågående	innbilsk	oppfarende
brå sint	humørsyk	handlekraftig	kjærlig	feig	selvopptatt
	hengiven	tålmodig	skånsom	tolerant	egoistisk

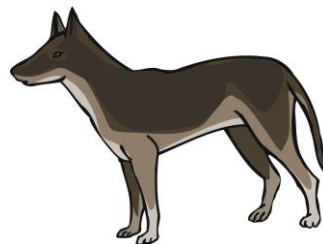
2. Bruk plassen nedenfor til å begrunne hvorfor du har valgt de fem adjektivene du har valgt. Vis til bestemte hendelser eller replikker i teaterstykket.

3. I tabellen nedenfor er det skrevet inn tre følelser. Tenk på *Vildanden*: Hvilken hendelse førte til at denne følelsen kom til uttrykk? Siter en replikk eller en sceneanvisning fra teaterstykket for å underbygge eksemplet ditt.

Følelse	Hendelse i stykket	Sitat fra stykket
stress		
sinne		
arroganse		

Karakterbeskrivelse

Gregers og Relling har flere opphetede dialoger gjennom stykket. Hva kjennetegner de to? Finnes det likhetstrekk mellom dem?

	Gregers Werle	doktor Relling
Ytre karaktertrekk		
Indre karaktertrekk		
Hvilke andre karakterene i stykket holder denne personen med?		
Hvilke verdier er viktig for denne personen?		
Finn tre sitater der denne personen markerer sine synspunkter		
Finnes det noen likhetstrekk mellom disse to karakterene? Vis til eksempler fra teksten.		

Fra annen akt (Gina og Hedvig snakker sammen hjemme hos familien Ekdal)

Hjalmar Ekdals atelier. Rommet, som er ganske stort, ser ut som et loftsværelse. Til høyre er der et skråtak med store glassruter halvt tildekket av et blått forheng. Oppe i hjørnet til høyre er inngangsdøren, foran på samme side en dør til dagligstuen. På veggen til venstre er to dører og mellom disse en jernovn. På bakveggen er en bred dobbeltdør, innrettet til å skyte til sidene. Atelieret er tarvelig, men hyggelig innredet og utstyrt. Mellom dørene til høyre litt fra veggen, står en sofa med et bord og noen stoler; på bordet står en tent lampe med skjerm; i ovnskroken en gammel lenestol. Forskjellige fotografiske apparater og instrumenter står oppstilt hist og her i rommet. Ved bakveggen til venstre for dobbeltdøren står en reol med noen bøker, esker og flasker med kjemiske stoffer, forskjellige slags redskaper, verktøy og andre gjenstander. Fotografier og småting, som pensler, papir og lignende ligger på bordet.

Gina Ekdal sitter på en stol ved bordet og syr. Hedvig sitter i sofaen med hendene foran øynene og tommelfingrene i ørene og leser i en bok.

GINA (Skotter et par ganger, liksom med skjult bekymring, bort på henne, og sier): Hedvig!

HEDVIG (hører det ikke)

GINA (høyere) Hedvig!

HEDVIG (tar hendene bort og ser opp). Ja, mor?

GINA Snille Hedvig, nå må du ikke sitte og lese lenger.

HEDVIG Å men, mor, kan jeg da ikke få lese litt til? Bare litt?

GINA Nei, nei, nå skal du legge den boken ifra deg. Din far liker det ikke; han selv leser aldri om kveldene.

HEDVIG (lukker boken). Nei, far bryr seg nå ikke sås tort om å lese, han.

GINA (legge sytøyet til side og tar en blyant og et lite hefte på bordet). Kan du huske hvor mye vi gav for smøret i dag?

HEDVIG Det var 1 krone og 65 øre.

GINA Det er riktig. (noterer.) Det er voldsomt hva som brukes av smør her i huset. Og så var det til spekepølse og til ost, - la meg se (noterer.) – og så var det til skinke – hm – (summerer.) Ja, der har vi straks –

HEDVIG Og så kommer ølet til.

GINA Ja, det forstår seg. (noterer.) Det løper opp, men det må jo til.

HEDVIG Og så behøvde jo ikke du og jeg noe varmt til middag, siden far var ute.

GINA Nei; og det var jo bra. Når, og så tok jeg jo også inn åtte kroner og femti for fotografiene.

HEDVIG Tenk – ble det så meget!

GINA Akkurat åtte kroner og femti.

Oppgaver

1. Hva er forholdet mellom Hedvig og Gina?
2. Hvilken tredje person blir nevnt i dialogen?
3. Hva er det Gina mener det brukes mye av?
4. Hvorfor er det så viktig for Gina å få oversikt over hvor mye penger de har brukt?
5. Hva har Gina tjent penger på?
6. Hvorfor trenger de ikke å lage ordentlig middag akkurat denne dagen?

(Taushet. Gina tar opp igjen sytøyet sitt. Hedvig tar papir og blyant og gir seg til å tegne noe, med venstre hånd skyggende for øynene.)

Fra annen akt (Gina og Hedvig snakker sammen)

- HEDVIG** Er det ikke morsomt å tenke seg at far er i stort middagsselskap hos grosserer Werle?
- GINA** Du kan da ikke si at det er hos grosserer han er. Det var jo sønnen som sendte bud etter ham. *(litt etter.)* Vi har jo ikke noe med den grosserer å gjøre.
- HEDVIG** Jeg gleder meg så umåtelig til at far skal komme hjem. For han lovte at han skulle bed fru Sørby om noe godt til meg.
- GINA** Ja, det vanker så menn nok av gode ting i det huset, kan du tro.
- HEDVIG** *(tegner fremdeles).* Litt sulten er jeg nesten også.
(Gamle Ekdal, med papirpakken under armen og en annen pakke i frakkelommen, kommer inn gjennom gangdøren.)
- GINA** Så sent bestefar kommer hjem i dag.
- EKDAL** De hadde stengt kontoret. Måtte vente hos Gråberg. Og så fikk jeg gå igjennom – hm.
- HEDVIG** Gav de deg noe nytt å skrive av, bestefar?
- EKDAL** Hele pakken her. Vil du bare se?
- GINA** Det var jo bra.
- HEDVIG** Og i lommen har du også en pakke.
- EKDAL** Så? Snakk; det er ikke noe. *(setter stokken fra seg i kroken.)* Det blir arbeid for lang tid dette her, Gina. *(trekker den ene halvdøren på bakveggen litt til side.)* Hysj! *(kikker en stund inn i rommet og skyter atter døren forsiktig for.)* He – he! De sover så menn alle i hop. Og hun selv har lagt seg i kurven. He – he!
- HEDVIG** Er du sikker på at hun ikke fryser i den kurven, bestefar?
- EKDAL** Kan du tenke slikt! Fryser? I alt det strået? *(går mot den øverste døren til venstre.)* Jeg finner vel fyrstikker?
- GINA** Fyrstikkene står på kommoden.
(Ekdal går inn i sitt værelse.)
- HEDVIG** Det var riktig godt at bestefar fikk alt det å skrive igjen.
- GINA** Ja, stakkars gamle far; så tjener han seg da en liten lommeskilling.
- HEDVIG** Og så kan han ikke sitte hele formiddagen der nede på den fæle madam Eriksens restaurant.
- GINA** Det også, ja. *(kort taushet.)*
- HEDVIG** Tror du de sitter ved middagsbordet ennå?
- GINA** Vår herre vet; det kan så menn gjerne hende, det.
- HEDVIG** Tenk, all den deilige maten som far får å spise! Jeg er sikker på at han er glad og fornøyd når han kommer. Tror du ikke det, mor?
- GINA** Jo; men tenk om vi nå kunne fortelle ham at vi hadde fått leid ut værelset.
- HEDVIG** Men det behøves ikke i kveld.
- GINA** Å, det kunne nok komme godt med, du. Og det står jo der til ingen nytte.

HEDVIG Nei jeg mener det ikke behøves, for i kveld er far godt opplagt allikevel. Det er bedre at vi har det med værelset til en annen gang.

GINA *(ser over til henne.)* Er du glad når du har noe godt å fortelle far når han kommer hjem om kveldene?

HEDVIG Ja, for da blir det mer fornøyet her.

GINA *(tenker seg om).* Ja, det er noe i det.

(Gamle Ekdal kommer inn igjen og vil gå ut gjennom den fremste dør til venstre.)

GINA *(vender seg halvt på stolen.)* Skal bestefar ha noe i kjøkkenet?

EKDAL Skulle det, ja. Bli bare sittende. *(går ut.)*

GINA Han roter da vel ikke med glørne der ute? *(venter en stund.)* Hedvig, se etter hva han tar seg til.

(Ekdal kommer inn igjen med en liten mugge med dampende vann.)

HEDVIG Henter du varmt vann, bestefar?

EKDAL Ja, jeg gjør det. Skal bruke det til noe. Jeg må skrive; og så er blekket blitt gjørmete som en grøt, - hm.

GINA Men bestefar skulle da spise kveldsmaten først. Den er jo satt inn.

EKDAL Det får være det samme med kveldsmaten, Gina. Har det svært travelt, sier jeg. Jeg vil ikke ha noen inn på kammeret til meg. Ikke noen, - hm.

(Han går inn på værelset sitt. Gina og Hedvig ser på hverandre.)

GINA *(sakte.)* Kan du skjønne, du, hvor han har fått penger fra?

HEDVIG Han har visst fått av Gråberg.

GINA Å langt ifra. Gråberg sender jo alltid pengene til meg.

HEDVIG Så må han ha fått seg en flaske på kreditt et sted.

GINA Stakkars gamlefar, de gir nok ikke ham noe på kreditt.

Oppgaver

1. Hvilken relasjon er det mellom Gina, Hedvig og Gamle Ekdal?
2. Hva er en grosserer?
3. Hvilket inntrykk får vi av stedet der Hjalmar er i middagsbesøk?
4. Hva kan det være snakk om som ligger i kurven?
5. Hvordan er stemningen på slutten av dette utdraget?
6. Hvordan framstår den økonomiske situasjonen for de ulike karakterene i dette utdraget?
7. Hvordan er stemningen mellom Gina og gamle Ekdal?

Fra annen akt (Hjalmar kommer hjem fra middagsselskap)

(Hjalmar Ekdal, i overfrakk og med grå filthatt, kommer inn fra høyre.)

GINA *(kaster sytøyet og reiser seg.)* Nei men, Ekdal, er du alt der igjen!

HEDVIG *(samtidig, springer opp.)* Tenk at du kommer nå, far!

HJALMAR *(setter hatten fra seg.)* Ja, nå gikk nok de fleste.

HEDVIG Så tidlig?

HJALMAR Ja, det var jo et middagsselskap. *(vil trekke ytterfrakken av.)*

GINA La meg hjelpe deg.

HEDVIG Jeg også.

(De trekker frakken av ham; Gina henger den opp på bakveggen.)

HEDVIG Var det mange der, far?

HJALMAR Å nei, ikke så mange. Vi var så en 12-14 personer til bords.

GINA Og du fikk vel snakke med dem alle sammen?

HJALMAR Å ja, litt; men det var nå især Gregers som la beslag på meg.

GINA Er Gregers like stygg ennå?

HJALMAR Nå, han ser jo ikke videre godt ut. – Er ikke den gamle kommet hjem?

HEDVIG Jo, bestefar sitter inne og skriver.

HJALMAR Sa han noe?

GINA Nei, hva skulle han si?

HJALMAR Nevnte han ikke noe om - ? Jeg synes jeg hørte at han hadde vært hos Gråberg. Jeg vil gå litt inn til ham.

GINA Nei, nei, de er ikke verdt –

HJALMAR Hvorfor ikke det? Sa han at han ikke ville ha meg inn?

GINA Han vil nok ikke ha noen inn i kveld.

HEDVIG *(gjør tegn).* Hm – hm!

GINA *(merker det ikke).* – han har vært her og hentet seg varmt vann –

HJALMAR Aha, sitter han og – ?

GINA Ja, han gjør nok det.

HJALMAR Herre Gud, - min stakkars gamle hvithårede far - ! Ja, la ham sa bare sitte og gjøre seg riktig dyktig til gode.

Fra annen akt (Hjemme hos familien Ekdal)

- HEDVIG** *(trekker ham i jakken.)* Far!
- HJALMAR** Nå, hva er det?
- HEDVIG** Å, du vet godt hva det er.
- HJALMAR** Nei visst vet jeg ikke, nei.
- HEDVIG** *(ler og klynker).* Å jo, far; nå skal du ikke pine meg lenger!
- HJALMAR** Men hva er det da?
- HEDVIG** *(rusker i ham).* Å snakk, kom nå med det, far! Du vet jo alt det gode du lovte meg.
- HJALMAR** Å – nei tenk at jeg skulle glemme det!
- HEDVIG** Nei, du vil bare narre med, far! Å, det er skam av deg! Hvor har du det henne?
- HJALMAR** Jo så sannelig glemte jeg det ikke. Men vent litt! Jeg har noe annet til deg, Hedvig!
- (går hen og leter i frakkelommen)*
- HEDVIG** *(hopper og klapper i hendene).* Å mor, mor!
- GINA** Ser du; når du bare gir tid, så –
- HJALMAR** *(tar fram et papir)* Se, her har vi den.
- HEDVIG** Det der? Det er jo bare et papir.
- HJALMAR** Det er spiseseddelen, du; hele spiseseddelen. Her står «Menu»: det betyr spiseseddel.
- HEDVIG** Har du ikke noe annet?
- HJALMAR** Jeg har jo glemt det andre, hører du. Men du kan tro meg på mitt ord: det er en dårlig fornøyelse med det slikkeriet. Sett deg nå bort til bordet og les på den seddelen, så skal jeg senere beskrive for deg hvordan rettene smaker. Se der, Hedvig.
- HEDVIG** *(svelger gråten)* Takk.
- (Hun setter seg, men uten å lese; Gina gjør tegn til henne; Hjalmar merker det.)*
- HJALMAR** *(driver om på gulvet).* Det er da også de utroligste ting en familieforsørger har å tenke på; og glemmer en bare det aller minste, - straks skal en se sure miner. Nå, en venner seg til det også. *(stanser ved ovnen hos den gamle).* Har du kikket innom der i aften, far?
- EKDAL** Ja, du kan vel tenke deg det. Hun er gått i kurven.
- HJALMAR** Nei, er hun gått i kurven! Hun begynner altså å venne seg til den.
- EKDAL** Ja, det var jo det jeg spådde. Men nå, ser du, nå er det noen små greier til –

HJALMAR Noen forbedringer, ja.

EKDAL Men de må gjøres, du.

HJALMAR Ja, la oss snakke litt om de forbedringene, far. Kom her, så setter vi oss i sofaen.

EKDAL Ja, nok! Hm, tror jeg vil stoppe pipen først; - må nok renske den også. Hm. *(Han går inn i værelset sitt.)*

Oppgaver

1. Hvordan er humøret til Hedvig når Hjalmar er kommet hjem fra middagsselskapet hos Werle?
2. Hvordan reagerer Hedvig på at Hjalmar gir henne en spiseseddel/meny fra middagsselskapet?
3. Hvem er det som er gått i kurven, som det snakkes om helt til slutt i dialogen mellom Hjalmar og gamle Ekdal?

Fra annen akt (Hjemme hos familien Ekdal)

HJALMAR Å ja, ja, Gina, la ham bare - ; den stakkars skipbrudne gubbe. – Ja, de forbedringene, - dem er det best vi får fra hånden i morgen.

GINA I morgen får du nok ikke tid, Ekdal.

HEDVIG *(innfallende)*. Å jo visst, mor!

GINA - for husk de kopiene som skal retusjeres; her har nå vært så mange bud etter dem.

HJALMAR Se så; er det nå de kopiene igjen. De skal nok bli ferdige. Er det kanskje kommet nye bestillinger også?

GINA Nei, dessverre; i morgen har jeg ikke annet enn de to portrettene som du vet.

HJALMAR Ikke noe annet? Å nei, når man ikke griper seg an, så –

GINA Men hva annet skal jeg da gjøre? Jeg setter jo i avisene alt det jeg orker, synes jeg.

HJALMAR Ja, avisene, avisene; du ser hva det hjelper til. Og så har det vel ikke vært noen og sett på værelset heller?

GINA Nei, ikke ennå.

HJALMAR Det var jo å vente. Når man ikke er om seg så –. Man må ta seg riktig sammen, Gina!

HEDVIG *(går imot ham)*. Skal jeg ikke ta fløyten til deg, far?

HJALMAR Nei, ingen fløyte; jeg behøver ingen gleder her i verden. *(driver om.)* Jo, jeg skal så menn arbeide i morgen; det skal ikke mangle på det. Jeg skal visst arbeide så lenge mine krefter strekker til –

GINA Men, kjære snille Ekdal, det var da ikke så jeg mente.

HEDVIG Far, skal jeg ikke sette enn en flaske øl?

HJALMAR Nei aldeles ikke. Det behøves ingen ting for meg. - - *(stanser)* Øl? – Var det øl du snakket om?

HEDVIG *(listig)*. Ja, far; deilig friskt øl.

HJALMAR Nå, - når du endelig vil, så kan du jo gjerne sette inn en flaske.

(Hedvig løper mot kjøkkendøren.)

HJALMAR *(ved ovnen, stanser henne, ser på henne, griper henne om hodet og trekker henne opp til seg). Hedvig! Hedvig!*

HEDVIG *(glad og i tårer). Å du snille far!*

HJALMAR Nei, kall meg ikke så. Der har jeg sittet og tatt for meg ved den rike manns bord, - sittet og svelget ved det overfylte bordet - ! Og så kunne jeg enda - !

GINA *(sitter ved bordet). Å, snakk, snakk, Ekdal.*

HJALMAR Jo! Men dere må ikke regne det så nøye med meg. Dere vet jo at jeg holder av dere allikevel!

HEDVIG *(slår armene om ham). Og vi holder så umåtelig av deg, far!*

HJALMAR Og skulle jeg være urimelig en gang imellom, så – herre gud – husk på at jeg er en mann som stormes av sorgenes hær. Nå! *(tørker øynene.)* Ikke øl i en slik stund. Gi meg fløyten!

(Hedvig løper til reolen og henter den.)

HJALMAR Takk! Sånn, ja. Med fløyten i hånden, og med dere to i nærheten – å!

(Hedvig setter seg ved bordet hos Gina; Hjalmar går frem og tilbake, setter sterkt i og spiller en bøhmisk folkedans, men i et langsomt elegisk tempo og med følsomt foredrag.)

Oppgaver

1. Hvordan reagerer Hjalmar når Gina sier at det ikke er kommet inn noen nye bestillinger?
2. Hvordan oppfører Hedvig seg mot faren Hjalmar?
3. Hvordan oppfører Hjalmar seg mot Hedvig?

Fra annen akt (Gregers ankommer familien Ekdals hjem)

(Det banker på gangdøren)

GINA *(reiser seg). Hysj, Ekdal, - jeg tror det kommer noen.*

HJALMAR *(legger fløyten i reolen) Se så igjen! (Gina går bort og åpner døren).*

GREGERS *(ute i gangen) Om forlatelse –*

GINA *(viker litt tilbake). Å!*

GREGERS Er det ikke her fotograf Ekdal bor?

GINA Jo, det er det.

HJALMAR *(går mot døren). Gregers! Er du der allikevel! Nå, så kom inn da.*

GREGERS *(kommer inn). Jeg sa jo til deg at jeg ville komme innom deg.*

HJALMAR Men i kveld - ? Er du gått fra selskapet?

GREGERS Både fra selskapet og fra familiehjemmet. – God aften, fru Ekdal. Jeg vet ikke om De kan kjenne meg igjen?

GINA Å, jo; unge her Werle er ikke så vanskelig å kjenne igjen.

GREGERS Nei, jeg ligner jo min mor; og henne minnes De saktens.

HJALMAR Er du gått fra huset, sier du?

GREGERS Ja, jeg har flyttet inn på et hotell.

HJALMAR Ja så. Nå, siden du er kommet, så ta av deg og slå deg ned.

GREGERS Takk.
(trekker ytterfrakken av. Han er nå omkledd, i en simpel grå klesdrakt med landlig snitt.)

HJALMAR Her, i sofaen. Føl deg som hjemme.
(Gregers setter seg i sofaen, Hjalmar på en stol ved bordet).

GREGERS *(ser seg omkring).* Så her er det altså du holder til, Hjalmar. Her bor du altså.

HJALMAR Vi bodde bedre før; men denne leiligheten har en stor fordel: her er sådanne prektige ytre rom –

GINA Og så har vi et værelse på andre siden av gangen, som vi kan leie ut.

GREGERS *(til Hjalmar).* Se, se, - du har leieboere også.

HJALMAR Nei, ikke ennå. Det går ikke så fort, ser du; man må være om seg. *(til Hedvig.)* Men det var det ølet, du.

HEDVIG *(nikker og går ut i kjøkkenet).*

GREGERS Det er altså din datter?

HJALMAR Ja, det er Hedvig.

GREGERS Og hun er det eneste barnet?

HJALMAR Hun er det eneste, ja. Hun er vår høyeste glede i verden, og – *(senker stemmen.)* hun er også vår dypeste sorg, Gregers.

GREGERS Hva er det du sier!

HJALMAR Ja du; for der er all troende fare for at hun kommer til å miste synet.

GREGERS Blir blind!

HJALMAR Ja. Ennå er bare de første tegn å sære; og det kan jo gå bra en tid ennå. Men legen har varslet oss. Det kommer ubønnhørlig.

GREGERS Dette her er jo en skrekkelig ulykke. Hvordan har hun fått det?

HJALMAR *(sukker)* Arvelig, rimeligvis.

GREGERS *(stussende)* Arvelig?

GINA Ekdals mor hadde også svakt syn.

HJALMAR Ja, det sier far; jeg kan jo ikke huske henne.

GREGERS Stakkars barn. Og hvordan tar hun det?

HJALMAR Å du kan da tenke t vi ikke forteller henne slikt. Hun aner ingen fare. Glad og sorgløs og kvitrende som en liten fugl flagrer hun inn i livets evige natt. *(overveldet.)* Å, det er så knusende svær for meg, Gregers.
(Hedvig bringer et brett med øl og glass, som hun setter på bordet.)

HJALMAR *(stryker henne over hodet).* Takk, takk, Hedvig.

HEDVIG *(legger armen om hans hals og hvisker ham i øret).*

HJALMAR Nei, ikke smørbrød nå. *(ser til siden.)* Ja, kanskje Gregers tar et stykket?

GREGERS *(avvergende).* Nei, nei takk.

HJALMAR *(fremdeles vemodig).* Nå kan du jo sette litt inn allikevel. Skulle du ha en skalk, så var det bra. Og så la det være tilstrekkelig smør på, du.

HEDVIG *(nikker fornøyd og går ut i kjøkkenet igjen).*

GREGERS *(som har fulgt henne med øynene).* Hun ser da ellers nokså frisk og sunn ut, synes jeg.

GINA Ja, ellers mangler hun, gud skje lov, ingen ting.

GREGERS Hun kommer visst til å ligne Dem med tiden, fru Ekdal. Hvor gammel kan hun nå være?

GINA Hedvig er nå snart akkurat fjorten år; hun har bursdag i overmorgen.

GREGERS Temmelig stor for alderen sin da.

GINA Ja, hun har skutt svært opp det siste året.

GREGERS På dem som vokser opp, ser en best hvor gammel en selv blir. – Hvor lenge er det nå De har vært gift?

GINA Nå har vi vært gift i - ; jaha, snart i femten år.

GREGERS Nei, tenk, er det så lenge!

GINA *(blir oppmerksom; ser på ham).* Ja det er det da riktignok.

HJALMAR Ja visst er det så. Femten år på noen få måneder nær. *(slår over.)* Det må har vært lange år for deg der oppe på verket, det Gregers.

GREGERS De var lange så lenge jeg levde dem; nå, i ettertid, vet jeg nesten ikke hvor den tiden er blitt av.

(Gamle Ekdal kommer inn fra sitt værelse, uten pipen, men med sin gammeldagse uniformslue på hodet; hans gange er litt ustø.)

EKDAL Se så, du, Hjalmar, nå kan vi sette oss og snakke om dette her – hm. Hva var det nå for noe?

Oppgaver

1. Hvorfor har Gregers forlatt middagsselskapet?
2. Hva sier Hjalmar til Gregers om synet til Hedvig?
3. Hvorfor er Hedvig i denne situasjonen?
4. Hvem sin bursdag snakkes om her?

Fra annen akt (Gregers får se loftet hos familien Ekdal)

(Ekdal og Hjalmar er gått til bakveggen og skyter hver sin halvdør til siden; Hedvig hjelper den gamle; Gregers blir stående ved sofaen; Gina sitter uforstyrret og syr. Gjennom døråpningen ses et stort, langstrakt, uregelmessig loftsrom med krinkelkroker og et par frittstående skorstenspiper. Det er takglugger hvor man kan se et klart månelys falle inn over enkelte deler av det store rommet; andre ligger i dyp skygge.)

EKDAL *(til Gregers).* Må gjerne komme helt bort, De.

GREGERS *(går bort til dem).* Hva er det egentlig?

EKDAL De kan jo se etter. Hm.

HJALMAR *(noe forlegen).* Dette her hører til far, skjønner du.

GREGERS *(ved døren, ser inn i loftsrommet).* De holder jo høns, løytnant Ekdal!

EKDAL Skulle mene det, at vi holder høns. De er fløyet opp nå. Men De skulle bare se disse hønsene ved dagslys, De!

HEDVIG Og så er der –

EKDAL Hysj, hysj; ikke si noe ennå.

GREGERS Og duer har De også, ser jeg.

EKDAL Å jo; kunne nok være det, at vi har duer! De har rugekassene sine der oppe under takskjegget, de; for duene vil helst ligge høyt, kan De skjønne.

HJALMAR Det er ikke alminnelige duer alle sammen.

EKDAL Alminnelige! Nei, skulle da vel tro det! Vi har tumlere; og et par kroppduer har vi også. Men kom så er! Kan De se den bingen der borte ved veggen?

GREGERS Ja; hva bruker De den til?

EKDAL Der ligger kaninene om natten, far.

GREGERS nå; så De har kaniner også?

EKDAL Ja, De kan da vel for fanden tenke at vi har kaniner! Han spør om vi har kaniner, du Hjalmar! Hm! Men nå kommer det riktige, ser De! Nå kommer det! Flytt deg, Hedvig! Still Dem her; så ja; og se så ned dit. – Ser De ikke en kurv med strå i der nede?

GREGERS Jo. Og jeg ser der ligger en fugl i kurven.

EKDAL Hm – «en fugl» -

GREGERS Er det ikke en and?

EKDAL *(støtt)* Jo, klart det er en and.

HJALMAR Men hva slags and, tror du?

HEDVIG Det er ikke noen simpel and –

EKDAL Hysj!

GREGERS Og en tyrkisk and er det heller ikke.

EKDAL Nei, herr – Werle; det er ikke noen tyrkisk and; for det er en villand.

GREGERS Nei, er det virkelig? En vill and?

EKDAL Jaha, det er det. Den «fuglen», som De sa, - det er villanden, det. Det er vår villand, far.

HEDVIG Min villand. For jeg eier den.

GREGERS Og den kan leve her oppe på loftet? Og trives her?

EKDAL De kan da vel forstå at hun har et trau med vann til å plaske i.

HJALMAR Friskt vann annen hver dag.

GINA *(vender seg mot Hjalmar).* Men snille Ekdal, nå blir så iskaldt, du.

EKDAL Hm, la oss lukke igjen da. Det er ikke verdt at vi forstyrrer dem i natteroen heller. Ta i, du Hedvig.

(Hjalmar og Hedvig skyver loftsdøren sammen.)

EKDAL En annen gang kan De få se nærmere på henne. *(setter seg i lenestolen ved ovnen.)* Å, de er svært merverdige, de villendene, kan De tro.

GREGERS Men hvordan fikk De fanget den, løytnant Ekdal?

EKDAL Har ikke fanget den, jeg. Det er en viss mann her i byen, som vi kan takke for den.

GREGERS *(stusser litt)*. Den mannen skulle vel ikke være min far?

EKDAL Jo så sannelig. Akkurat Deres far. Hm.

HJALMAR Det var merkelig at du kunne gjette det, Gregers.

GREGERS Du fortalte jo tidligere at du skyldte far så mangt og meget; og så tenkte jeg som så –

GINA Men vi har da ikke fått anden av grossererens selv –

EKDAL Det er Håken Werle vi kan takke for henne like godt, Gina. *(til Gregers.)* Han var ute i båt, skjønner De; og så skjøt han på henne. Men han ser så dårlig, faren Deres. Hm; så ble hun bare skamskutt.

Oppgaver

1. Hvilke dyr finnes på loftet til familien Ekdal?
2. Hvorfor har familien Ekdal en villand på loftet?
3. Hvordan har villanden endt opp nettopp der?
4. Hvordan har villanden det hos familien Ekdal?
5. Hva skjer vanligvis med ville ender som blir skadeskutt?
6. Hvem reddet villanden?
7. Hvordan ble villanden reddet?
8. Hvem er det som eier villanden?
9. Hvordan reagerer Gina på at Gregers vil leie rommet deres?

GREGERS Nå så; hun fikk seg et par hagl i kroppen.

HJALMAR Ja, hun fikk sånn en to-tre stykker.

HEDVIG Hun fikk det under vingen, og så kunne hun ikke flyve.

GREGERS Nå, så dukket hun vel til bunns da?

EKDAL *(søvnig med grov stemme)*. Kan skjønne det. Gjør alltid det, villendene. Stikker til bunns – så dypt de kan komme, far; - biter seg fast i tang og tare – og i alt det faenskapet som finnes der nede. Og så kommer de aldri opp igjen.

GREGERS Men løytnant Ekdal, Deres villand kom da opp igjen.

EKDAL Han hadde slik en urimelig glup hund, Deres far. – Og den hunden – den dukket etter og hentet anden opp igjen.

GREGERS *(vendt til Hjalmar)*. Og så fikk dere den her?

HJALMAR Ikke med en gang; først kom den hjem til din far; men der fan den seg ikke til rette; og så fikk Pettersen beskjed om at han kunne gjøre ende på den –

EKDAL *(halvt i søvne)*. Hm – ja, Pettersen – den torsken –

HJALMAR *(taler saktere)*. På den måten var det at vi fikk den, ser du; for far kjenner noe til Pettersen; og da han hørte dette her med villanden, så tok han den til seg.

GREGERS Og der inne på loftet trives den nå så inderlig vel.

HJALMAR Ja, så utrolig vel, du. Den er blitt fet. Nå, den har jo nå også vært så lenge der inne, at den har glemt det virkelige og ville liv; og det er bare det det kommer an på.

GREGERS Du har visst rett i det, Hjalmar. La den bare aldri få se himmel og hav - . Men jeg tør nok ikke bli lenger; for jeg tror din far sover.

HJALMAR Å, for den saks skyld –

GREGERS Men, det er sant, - du sa du hadde et værelse å leie ut, - et ledig værelse?

HJALMAR Ja vel, hva så? Vet du kanskje om noen - ?

GREGERS Kan jeg få det værelset?

HJALMAR Du?

GINA Nei men De, herr Werle –

Fra annen akt (hjemme hos familien Ekdal)

HJALMAR *(Ier).* Ha-ha, hvis du ikke var Gregers Werle, hva ville du så være for noe?

GREGERS Kunne jeg velge, så ville jeg aller helst være en flink hund.

GINA En hund!

HEDVIG *(uvilkårlig).* Å nei da!

GREGERS Ja, en riktig urimelig flink hund; en slik en, som går til bunns etter villender når de dukker under og biter seg fast i tang og tare nede i mudderet.

HJALMAR Nei, vet du hva, Gregers, - dette her skjønner jeg ikke et ord av.

GREGERS Å nei, det er saktens ikke rare meningen i det heller. Men i morgen tidlig altså – så flytter jeg inn. *(til Gina.)* De skal ikke få noe bryderi med meg; for jeg gjør alt selv. *(til Hjalmar.)* Resten snakker vi om i morgen. – God natt, fru Ekdal. *(nikker til Hedvig.)* God natt!

GINA God natt, herr Werle.

HEDVIG God natt.

HJALMAR *(som har tent et lys).* Vent litt; jeg må lyse for deg; det er visst mørkt i trappene.
(Gregers og Hjalmar går ut gjennom gangdøren.)

GINA *(stirrer ut i luften, med sytøyet i fanget).* Var ikke det underlig snakk, at han gjerne ville være en hund?

HEDVIG Jeg skal si den en ting, mor, - jeg tror han mente noe annet med det.

GINA Hva skulle det være for noe?

HEDVIG Nei, jeg vet ikke; men det var liksom som om han mente noe annet enn det han sa – hele tiden.

GINA Tror du det? Ja underlig var det.

Oppgaver

1. Hvorfor vil Werle helst være en hund?
2. Hva mener Hedvig når hun sier at det var som om Werle mente noe annet enn det han sa?

Fra tredje akt (Gregers og Hedvig snakker sammen om villanden)

- GREGERS** Har villanden sovet godt i natt?
- HEDVIG** Jo takk, jeg tror visst det.
- GREGERS** (*vendt mot loftsrommet*). Ved dagslys ser det ganske annerledes ut enn i går i måneskinn.
- HEDVIG** Ja, det kan være svært forskjellig. Om morgenen ser det annerledes ut enn om ettermiddagen; og når det regner, ser det annerledes ut enn når det er godt vær.
- GREGERS** Har De lagt merke til det?
- HEDVIG** Ja, for det ser en jo.
- GREGERS** Holder De også gjerne til der inne hos villanden?
- HEDVIG** Ja, når det lar seg gjøre, så –
- GREGERS** Men De har vel ikke så mye fritid; De går vel på skolen?
- HEDVIG** Nei, ikke nå lenger; for far er redd jeg skal ødelegge øynene mine.
- GREGERS** Nå, så da leser han med Dem selv?
- HEDVIG** Far har lovet at han skulle lese med meg; men han har ikke fått tid til den ennå.
- GREGERS** Men er det ikke noen som hjelper Dem litt?
- HEDVIG** Jo, det er kandidat Molvik; men han er ikke alltid slik riktig - sånn –
- GREGERS** Er han full da?
- HEDVIG** Han er visst det.
- GREGERS** Nå, så har De jo tid til litt av hvert. Og der inne, der er det vel som en verden for seg selv, der, - kan jeg tenke meg?
- HEDVIG** Så rent for seg selv. Og så er det mange underlige ting der inne.
- GREGERS** Så?
- HEDVIG** Ja, det er store skap med bøker i; og i mange av de bøkene er det bilder.
- GREGERS** Aha!
- HEDVIG** Og så er det er gammelt skatoll med skuffer og klaffer i, og et stort ur med figurer, som er til komme frem. Men det uret går ikke lenger.
- GREGERS** Tiden er altså gått i stå der inne – hos villanden.
- HEDVIG** Ja. Og så er det gamle fargeskrin og slikt der inne; og så alle bøkene.
- GREGERS** Og de bøkene leser De vel i?

HEDVIG Å ja, når jeg kan komme til. Men de fleste er på engelsk; og det skjønner jeg ikke. Men så ser jeg på bildene. – Der er en svært stor bok, som heter «Harrysons History of London»; den er visst 100 år gammel; og den er det så umåtelig mange bilder i. Foran står døden avbildet med et timeglass, og en jomfru. Det synes jeg er fælt. Men så er det alle de andre bildene, med kirker og slott og store skip, som seiler på havet.

GREGERS Men si meg, hvor har De fått alle disse rare sakene fra?

HEDVIG Å her har engang bodd en gammel sjøkaptein, og han har ført dem hjem. De kalte ham «den flygende hollender». Og det er underlig; for han var ikke noen hollender.

GREGERS Ikke det?

HEDVIG Nei. Men så ble han borte til slutt; og så er alt blitt stående etter ham.

GREGERS Hør, si meg nå, - når De sitter der inne og ser på bilder, får De ikke lyst å komme ut og se på den store virkelige verden selv?

HEDVIG Nei da! Jeg vil alltid bli her hjemme og hjelpe far og mor.

GREGERS Med å gjøre i stand fotografier?

HEDVIG Nei, ikke med det alene. Aller helst vil jeg lære å gravere slike bilder som dem i de engelske bøkene.

GREGERS Hm; hva sier Deres far til det?

HEDVIG Jeg tror ikke far liker det; for far er så underlig når det gjelder slikt. Tenk, han snakker om at jeg skal lære kurvfletting og stråfletting! Men det synes jeg ikke noe om.

GREGERS Å nei, det synes ikke jeg heller.

HEDVIG Men far ha jo rett i det, at hadde jeg lært å flette kurver, så kunne jeg laget den nye kurven til villanden.

GREGERS Det kunne De, ja; og De var jo også nærmest til det.

HEDVIG Ja; for det er min villand.

GREGERS Ja, det er jo det.

HEDVIG Jaha; jeg eier den. Men far og bestefar får låne den så ofte de vil.

GREGERS Så; hva bruker de den til da?

HEDVIG Å, de steller med den og bygger for den, og sånt noe.

GREGERS Kan tenke meg det; for villanden er vel den aller fornemste der inne.

HEDVIG Ja det er hun da: for det er jo en riktig vill fugl. Og så er det så synd i henne, hun har ingen å holde seg til, hun, stakkar.

GREGERS Hun har ingen familie, som kaninene. –

HEDVIG Nei. Hønsene har jo også så mange som de har vært kyllinger sammen med; men hun er kommet så rent bort fra alle sine, hun. Og så er det jo alt det forunderlige med villanden. Det er ingen som kjenner henne; og ingen som vet hvor hun er fra heller.

GREGERS Og så har hun vært på havsens bunn.

HEDVIG *(ser flyktig på ham, undertrykker et smil og spør):* Hvorfor sier De havsens bunn?

GREGERS Hva skulle jeg ellers si?

HEDVIG De kunne si havets bunn – eller havbunnen.

GREGERS Å, kan jeg ikke like gjerne si havsens bunn?

HEDVIG Jo; men for meg høres det så underlig ut når andre mennesker sier havsens bunn.

GREGERS Hvorfor det da? Si meg hvorfor.

HEDVIG Nei, jeg vil ikke; det er så dumt.

GREGERS Å nei visst ikke. Si meg nå hvorfor De smilte.

HEDVIG Det er fordi, at alltid når jeg sånn med en gang – i en fart – kommer til å huske på det der inne, så synes jeg alltid at hele rommet og alt sammen heter «havsens bunn». – Men det er jo så dumt.

GREGERS Det skal De slett ikke si.

HEDVIG Jo, for det er jo bare et loft.

GREGERS *(ser fast på henne)*. Er De så sikker på det?

HEDVIG *(forbauset)*. At det er et loft!

GREGERS Ja, vet De det så sikkert?

HEDVIG *(tier og ser på ham med åpen munn)*.

Oppgaver

1. Hvorfor omtaler Gregers Hedvig for villanden?
2. Hva sier Hedvig om skolegangen sin?
3. Hva kan være ment med at tiden er gått i stå inne hos villanden?
4. Hvor foregår samtalen mellom Gregers og Hedvig?
5. Hvorfor problematiserer Hedvig uttrykket «havsens bunn»?
6. Hva synes Hjalmar om at Hedvig liker bøker?
7. Hva vil Hedvig gjøre i stedet for å komme seg ut og se verden?

Fra tredje akt (Gina og Gregers snakker om fotografering)

(Gina kommer med tallerkener fra kjøkkenet.)

GREGERS *(reiser seg)*. Jeg er nok kommet for tidlig over Dem.

GINA Å et sted må De jo være; og nå er det snart ferdig også. Rydd av bordet, Hedvig.

(Hedvig rydder opp; hun og Gina dekker under dialogen som følger. Gregers setter seg i lenestolen og blar i et album.)

GREGERS Jeg hører De kan retusjere, fru Ekdal.

GINA *(med et sideblikk)*. Jaha, jeg kan det.

GREGERS Det traff seg da riktig heldig.

GINA Hvordan heldig?

GREGERS Siden Ekdal ble fotograf, mener jeg.

HEDVIG Mor kan også fotografere.

GINA Å ja, jeg har nok fått lære meg den kunsten.

- GREGERS** Så er det kanskje Dem som driver forretningen?
- GINA** Ja, når ikke Ekdal har tid selv, så –
- GREGERS** Han er saktens så opptatt av sin gamle far, han, kan jeg tenke.
- GINA** Ja, og så er det da ikke noe for en slik mann som Ekdal å gå her og ta portretter av kreti og preti.
- GREGERS** Det synes jeg også; men når han nå en gang er slått inn på den veien, så –
- GINA** Herr Werle kan da vel tenke seg at Ekdal ikke er som en av de vanlige fotografene.
- GREGERS** Nå så allikevel! Men – ?
- (Et skudd fyres av inne på loftet.)*
- GREGERS** *(farer opp)*. Hva er det!
- GINA** Uff, nå skyter de igjen!
- GREGERS** Skyter de også?
- HEDVIG** De går på jakt.
- GREGERS** Hva for noe! *(står ved loftsdøren.)* Går du på jakt, Hjalmar?
- HJALMAR** *(innenfor garnet)*. Er du kommet? Det visste jeg ikke; jeg var så opptatt –. *(til Hedvig.)* Og du som ikke sier oss til! *(kommer inn i atelieret)*.
- GREGERS** Går du og skyter inne på loftet?
- HJALMAR** *(viser en dobbeltløpet pistol.)* Å, det er bare denne her.
- GINA** Ja, du og gamle-far kommer nok engang til å gjøre en ulykke med den pikkstolen.
- HJALMAR** *(irritert)*. Jeg tror jeg har sagt at et sånt skytevåpen heter pistol.
- GINA** Å, det er da ikke stort bedre, det, synes jeg

Oppgaver

1. Hvem er det som driver forretningen og økonomien hos familien Ekdal?
2. Hva sier Gina om at Hjalmar driver med fotografering?
3. Hvordan reagerer Gregers på at det skytes på loftet?
4. Hvorfor blir Hjalmar irritert på Gina?

(10) Fra tredje akt (om oppfinnelsen til Hjalmar)

HEDVIG *(borte ved Gregers)*. Nå kan De virkelig se villanden.

- GREGERS** Jeg står nettopp her og ser på den. Hun henger litt med den ene vingen, synes jeg.
- HJALMAR** Nå, det er da ikke så underlig; hun har jo vært skamskutt.
- GREGERS** Og så sleper hun litt på foten. Eller er det ikke så?
- HJALMAR** Kanskje en bitte liten smule.
- HEDVIG** Ja, for det var den foten som hunden bet henne i.

HJALMAR Men hun har slett ingen lyte og men for resten; og det er virkelig merkelig for en som har fått en ladning hagl i kroppen og som har vært mellom hundetenner –

GREGERS *(med et øyekast til Hedvig).* – og som har vært på havsens bunn – så lenge.

HEDVIG *(smiler).* Ja.

GINA *(stiller ved bordet).* Den velsignede villanden, ja. Den gjøres det da krusifikser nok for.

Oppgaver

1. Hva er galt med villanden?
2. Hvorfor har hun blitt slik?
3. Hva menes med at villanden har vært på havsens bunn så lenge?
4. Kan havsens bunn ha en overført betydning her?
5. Hva er et krusifiks?
6. Hva mener Gina med at det gjøres nok krusifikser for villanden?

Fra tredje akt (Hjalmar forteller Gregers om oppfinnelsen sin)

HJALMAR Jeg undrer meg over at du ikke har spurt om det før. Eller kanskje du ikke har hørt tale om oppfinnelsen?

GREGERS Oppfinnelsen? Nei.

HJALMAR Så? Du har ikke det? Å nei, der oppe i skogtraktene og ødemarkene –

GREGERS Du har altså gjort en oppfinnelse!

HJALMAR Ikke helt gjort den ennå; men jeg holder på med den. Du kan nok tenke deg at da jeg bestemte meg for å ofre meg for fotografien, så var det ikke for å gå her og ta portretter av alle mulige hverdagsmennesker.

GREGERS Nei, nei, det sa også din kone nylig.

HJALMAR Jeg sverget, at skulle jeg vie mine krefter til den håndtering, så skulle jeg også heve den så høyt at den ble både til en kunst og til en vitenskap. Og så besluttet jeg å gjøre den merkelige oppfinnelsen.

GREGERS Og hva består så den oppfinnelsen i? Hva går den ut på?

HJALMAR Ja, kjære. Du må ikke spørre sånn om detaljer ennå. Det tar tid, ser du. Og så skal du ikke tro det er forfengeligheit som driver meg. Jeg arbeider visst ikke for min egen skyld. Å nei, det er livsoppgaven som står for meg natt og dag.

GREGERS Hvilken livsoppgave da?

HJALMAR Glemmer du gubben med sølvhåret?

GREGERS Din stakkars far; ja, men hva kan du egentlig gjøre for ham?

HJALMAR Jeg kan oppvekke hans selvfølelse fra de døde, idet jeg hever det ekdalske navn til ære og verdighet igjen.

GREGERS Det er altså din livsoppgave.

Fra tredje akt (grosserer Werle kommer innom)

(Grosserer Werle, i pelsfrakk, trer et skritt innenfor.)

WERLE Unnskyld, men min sønn skal visst bo her i huset.

GINA *(svelger.)* Ja.

HJALMAR *(går nærmere.)* Vil ikke herr grosserereren være så artig – ?

WERLE Takk; jeg ønsker helt enkelt å snakke med sønnen min.

GREGERS Ja, hva godt? Her står jeg.

WERLE Jeg ønsker å snakke med deg i ditt værelse.

GREGERS I mitt værelse – nå – *(vil gå.)*

GINA Nei, dere er, ved gud, ikke i den stand at –

WERLE Nå, så ute på gangen da; jeg ønsker en samtale under fire øyne.

HJALMAR Det kan skje her, herr grosserer. Kom inn i dagligstuen, Relling.

(Hjalmar og Relling går inn til høyre; Gina tar Hedvig med seg ut i kjøkkenet.)

GREGERS *(etter et kort opphold).* Ja, nå er vi altså under fire øyne.

WERLE Du lot falle noen ytringer i går aften – . Og så som du nå har leid deg inn hos Ekdals, så må jeg nesten gå ut ifra at du har et eller annet i sinne imot meg.

GREGERS Jeg har i sinne å åpne Hjalmar Ekdals øyne. Han skal se sin stilling som den er, – det er det hele.

WERLE Er det den livsoppgaven du snakket om i går?

GREGERS Ja, du har ikke levnet meg noen annen.

WERLE Er det da meg som har forkvaklet sinnet ditt, Gregers?

GREGERS Du har forkvaklet hele livet mitt. Jeg tenker ikke på alt det med mor – . Men det er deg jeg kan takke for at jeg går og jages og nages under en skyldbetyngt samvittighet.

WERLE Aha, det er samvittigheten det er noe galt med.

GREGERS Jeg skulle ha trådt opp imot deg den gangen det ble stilt feller for løytnant Ekdal. Jeg skulle advart ham; for jeg ante nok hvor det ville bære.

WERLE Ja, det burde du sannelig ha sagt.

Oppgaver

1. Hvordan reagerer Gina på at grosserereren kommer innom?
2. Hvorfor tror du grosserer Werle absolutt vil snakke med Gregers på tomannshånd?
3. Hva tror du Gregers kan mene når han sier at faren har forkvaklet sinnet hans?
4. Hvorfor er det så viktig for Gregers å gjennomføre denne livsoppgaven?

Fra tredje akt (Gregers vil snakke med Hjalmar)

- GREGERS** Ta på deg, Hjalmar; du må gå en lang tur med meg.
- HJALMAR** Ja, gjerne det. Hva var det din far ville? Var det noe om meg?
- GREGERS** Kom bare. Vi må snakke litt sammen. Jeg går inn og tar å meg frakken (*ut gjennom gangdøren*).
- GINA** Du skulle ikke gå ut med ham, Ekdal.
- RELLING** Nei, gjør ikke det, bli hvor du er.
- HJALMAR** (*tar sin hatt og ytterfrakk*). Hva for noe! Når en ungdomsvenn føler behov for å åpne seg for meg i enerom – !
- RELLING** Men, for fanden, – skjønner du da ikke at fyren er gal, forrykt, forstyrret!
- GINA** Ja, der kan du bare høre. Hans mor hadde også slike fysiske perioder i blant.
- HJALMAR** Desto mer trenger han en venns årvåke øye. (*til Gina.*) La endelig middagsmaten være ferdig i god tid. Farvel så lenge. (*går ut gjennom gangdøren.*)
- RELLING** Det er da også en ulykke at ikke det menneske gikk til helvete ned i en av Høydalsgruvene.
- GINA** Jøss – hvorfor sier De det da?
- RELLING** (*mumler.*) Å jo, for jeg har nå så mine funderinger.
- GINA** Tror De at unge Werle er riktig gal?
- RELLING** Nei dessverre; han er ikke mer gal enn folk pleier å være. Men en sykdom har han riktignok i kroppen.
- GINA** Hva er det for noe som feiler ham da?
- RELLING** Jo, det skal jeg si Dem, fru Ekdal. Han lider av en akutt rettskaffenhetsfeber.
- GINA** Rettskaffenhetsfeber?
- HEDVIG** Er det en slags sykdom, det?
- RELLING** Jaha; det er en nasjonal sykdom; men den opptrer kun sporadisk. (*nikker til Gina.*) Takk for maten! (*han går ut gjennom gangdøren.*)
- GINA** (*driver urolig rundt på gulvet*). Uff, den Gregers Werle, – det har alltid vært en fæl fisk.
- HEDVIG** (*står ved bordet og ser forskende på henne*). Dette her synes jeg er underlig.

Oppgaver

1. Hva vil Gregers snakke med Hjalmar om, tror du?
2. Hva synes Hjalmar om at Gregers insisterer på å snakke med ham?
3. Hva mener Relling er galt med Gregers?
4. Hva synes Gina om Gregers?
5. Hva er det Hedvig synes er så underlig, tror du?

Fra fjerde akt (Hjalmar truer villanden)

- HJALMAR** Den fordømte villanden skulle jeg ha lyst til å vri om halsen på!
- HEDVIG** *(skriker)* Villanden!
- GINA** Nå har jeg aldri hørt på maken!
- HEDVIG** *(rusker i ham)*. Nei men, far, – det er jo min villand!
- HJALMAR** Derfor gjør jeg det heller ikke. Jeg har ikke hjerte til det – ikke hjerte til det for din skyld, Hedvig. Men jeg føler så inderlig dypt at jeg burde gjøre det. Jeg burde ikke tåle under mitt tak en skapning som har vært i de hender.
- GINA** Men, herre gud, fordi om gamlefar har fått den av denne her fæle Pettersen, så –
- HJALMAR** *(driver omkring)*. Der er visse krav – . Hva skal jeg kalle de kravene? La meg si – ideale krav – visse fordringer, som en mann ikke kan sette til side uten at han tar skade på sjelen sin.
- HEDVIG** Men tenk, villanden – den stakkars villanden!

Oppgaver

1. Hva vil Hjalmar gjøre med villanden?
2. Hvorfor er han så sint på villanden?
3. Hva kan en «ideal fordring» være for noe, tror du?
4. Hvordan reagerer Hedvig på Hjalmars sinne?

Fra fjerde akt (Hjalmar og Gina snakker om økonomi)

- HJALMAR** *(går omkring uten å se opp)*. Gina.
- GINA** Ja?
- HJALMAR** Fra i morgen av – eller la oss si fra i overmorgen av – kunne jeg ha lyst til å føre husholdningsboken selv.
- GINA** Vil du nå føre husholdningsboken også?
- HJALMAR** Ja, eller få oversikt over inntektene iallfall.
- GINA** Å gud hjelpe oss, det er nok snart bestilt.
- HJALMAR** En skulle tro det; for jeg synes du får pengene til å strekke så merkverdig langt.

Oppgaver

1. Hva er det Hjalmar sier han vil ta over?
2. Hvem har gjort denne jobben så langt?
3. Hvorfor vil han ta over denne oppgaven?

Fra fjerde akt (Ginas innrømmelser)

- HJALMAR** Jeg synes du skjelder slik i stemmen.
- GINA** Gjør jeg?
- HJALMAR** Og så rister du på hendene. Eller er det ikke så?
- GINA** (*fast*). Si det rett ut, Ekdal. Kva er det for noe han har gått og sagt om meg?
- HJALMAR** Er det sant – kan det være sant at - at det var et slags forhold mellom deg og grosserer Werle den gangen du jobbet der i huset?
- GINA** Det er ikke sant. Ikke den gangen, ikke. Grosserer la seg etter meg; det gjorde han. Og fruen trodde det var noe i det; og så gjorde hun hokuspokkus og hurlomhei, og hun både slo meg, og hun dro meg; det gjorde hun; - og så sluttet jeg i jobben.
- HJALMAR** Men senere altså!
- GINA** Ja, så kom jeg jo hjem. Og mor – hun var ikke så real som du tenkte, Ekdal; og hun gikk der og snakket for meg både om det ene og det andre; for grosserer var jo blitt enkemann da.
- HJALMAR** Nå, og så!
- GINA** Det er vel best at du får vite det. Han ga seg ikke før han fikk sin vilje.
- HJALMAR** (*slår hendene sammen*). Og det er mitt barns mor! Hvordan kunne du holde noe slikt hemmelig for meg!
- GINA** Ja, det var galt gjort av meg; jeg skulle visst ha sagt det til deg for lenge siden.
- HJALMAR** Straks skulle du sagt det til meg, – så hadde jeg visst hva du var for en.
- GINA** Men ville du da ha giftet deg med meg allikevel?
- HJALMAR** Hvordan kan du tenke deg det!
- GINA** Nei; men derfor torde jeg ikke si noe den gangen. For jeg var jo så glad i deg, som du vet. Og jeg kunne ikke gjøre meg selv ulykkelig.
- HJALMAR** (*går rundt*). Og det er min Hedvigs mor! Og så å vite ta alt jeg her ser for mine øyne – (*sparker til en stol*) – hele mitt hjem – det skylder jeg en begunstiget forgjenger! Å, denne forførreriske grosserer Werle!

Oppgaver

1. Hvordan reagerer Gina på denne samtalen?
2. Hva hendte da Gina arbeidet hos Werle?
3. Hvordan reagerer Hjalmar på det Gina sier?
4. Hvorfor har ikke Gina fortalt det før?
5. Hva sier Hjalmar om grosserer Werle?

Fra fjerde akt (Samtale om ekteskap)

(Relling er kommet inn gjennom gangdøren.)

RELLING Se, så: nå er den villanden på ferde igjen?

HJALMAR Grosserer Werles vingeskutte jaktbytte, ja.

RELLING Grosserer Werles – ? Er det ham dere snakker om?

HJALMAR Om ham og – oss andre.

RELLING *(halvhøyt til Gregers).* Gid fanden hadde Dem!

HJALMAR Hva er det du sier?

RELLING Jeg ytret et inderlig ønske om at kvaksalveren ville forføye seg på hjemveien. Blir han her, så er han mann for å forkludre dere begge to.

GREGERS De to forkludres ikke, herr Relling. Om Hjalmar vil jeg nå ikke snakke. Ham kjenner vi. Men også hun har visserlig på bunnen av sitt vesen noe troverdig, noe vederheftig –

GINA Så skulle De bare latt meg gå for den jeg var da.

RELLING *(til Gregers).* Er det nesevist å spørre om hva det er De egentlig vil her i huset?

GREGERS Jeg vil grunnlegge et sant ekteskap.

RELLING Så De synes ikke Ekdals ekteskap er godt nok som det er?

GREGERS Det er visst et like godt ekteskap som så mange andre, dessverre. Men et sant ekteskap er det ennå ikke blitt.

HJALMAR Du har aldri hatt øye for det ideale krav du, Relling.

RELLING Sludder, gutten min! – med forlov, herr Werle; hvor mange – bare sånn cirka – hvor mange sanne ekteskap har De sett i Deres liv?

GREGERS Jeg tror knapt jeg har sett et eneste et.

RELLING Ikke jeg heller.

GREGERS Men jeg har sett så utallige ekteskap av det motsatte slag. Og jeg har hatt anledning til på nært hold å se hva et slikt ekteskap kan bryte ned i et menneskepar.

HJALMAR En manns hele moralske grunnlag kan svikte under hans føtter; det er det forferdelige.

RELLING Ja, jeg har jo aldri sånn egentlig vært gift; så jeg tør ikke dømme om de tingene. Men det vet jeg da at til et ekteskap hører barnet også. Og barnet skal dere la være i fred.

HJALMAR Å – Hedvig! Min stakkars Hedvig!

RELLING Ja, Hedvig får dere vær så god å holde utenfor. Dere to er voksne mennesker; Dere får i guds navn kludre til forholdet deres om dere har lyst til det. Men Hedvig skal dere fare varsomt med, sier jeg; ellers kan dere komme til å gjøre en ulykke på henne.

HJALMAR En ulykke!

RELLING Ja, eller hun kan komme til å gjøre en ulykke på seg selv – og kanskje på andre også.

Fra fjerde akt (Hedvig får et brev)

HEDVIG Far.

HJALMAR Nå, – hva er det, Hedvig?

HEDVIG Fru Sørby hadde med noe til meg. "

HJALMAR *(stanser)*. Til deg?

HEDVIG Ja. Det er noe som skal være til i morgen.

GINA Berta har alltid hatt en liten ting til deg på den dagen.

HJALMAR Hva er det for noe?

HEDVIG Nei, det kan du ikke få vite nå; for mor skal gi det til meg på sengen i morgen tidlig.

HJALMAR Å, alt dette som jeg skal holdes utenfor!

HEDVIG *(skynder seg)*. Nei, du kan gjerne få se det. Det er et stort brev. *(tar brevet opp av kåpelommen.)*

HJALMAR Et brev også?

HEDVIG Ja, det er bare brevet. Det andre kommer vel siden. Men tenk – et brev! Jeg har aldri fått noe brev før. Og så står det «frøken» på det. *(leser.)* «Frøken Hedvig Ekdal». Tenk – det er meg.

HJALMAR La meg se på brevet.

HEDVIG *(rekker ham det.)* Der kan du se.

HJALMAR Det er grosserer Werles håndskrift.

GINA Er du sikker på det?

HJALMAR Se selv.

Oppgaver

1. Hva sier Relling om Gregers?
2. Hva sier Gregers om ekteskapet?
3. Hva sier Relling om ekteskapet?
4. Hvem sitt ekteskap er det de snakker om?
5. Hva sier Relling om barnets posisjon i ekteskapet?
6. Hvorfor sier Relling at Hedvig kan komme ut for en ulykke?

Oppgaver

1. Hva hadde fru Sørby med til Hedvig?
2. Hvem er brevet fra?
3. Hvorfor er Hjalmar så nysgjerrig på brevet?

Fra fjerde akt (Hjalmar åpner brevet)

HJALMAR Godt. *(åpner brevet, tar et papir ut, leser gjennom det og virker forvirret.)* Hva er dette her – ?

GINA Hva står det for noe da?

HEDVIG Å ja, far, – si det!

HJALMAR Vær stille. *(leser det en gang til, er blitt blek, men sier behersket)*: Det er et gavebrev, Hedvig.

HEDVIG Nei, tenk! Hva får jeg da?

HJALMAR Les selv.

HEDVIG *(går bort og leser en liten stund ved lampen)*.

HJALMAR *(halvhøyt, knytter hendene)*. Øynene! Øynene, – og så det brevet!

- HEDVIG** *(avbryter lesingen).* Ja, men jeg synes det er bestefar som skal ha det.
- HJALMAR** *(tar brevet fra henne).* Du Gina, – kan du forstå dette her?
- GINA** Jeg vet jo ingen verdens ting; bare si det.
- HJALMAR** Grosserer Werle skriver til Hedvig at hennes gamle bestefar ikke lenger behøver å bemøye seg med den arkskriften, men at han heretter kan heve hundre kroner månedlig på kontoret –
- GREGERS** Aha!
- HEDVIG** Hundre kroner, mor! Det leste jeg.
- GINA** Det blir jo godt for bestefar.
- HJALMAR** - hundre kroner så lenge han trenger det – det vil naturligvis si så lenge han har lukket sine øyne.
- GINA** Nå, så er da han forsørget, stakkars.
- HJALMAR** Men så kommer det. Det leste du nok ikke Hedvig. Etterpå skal denne gaven gå over på deg.
- HEDVIG** På meg! Alt sammen?
- HJALMAR** Du er sikret det samme beløp for hele livet ditt, skriver han. Hører du det, Gina?
- GINA** Ja, jeg hører det nok.
- HEDVIG** Tenk – alle de pengene jeg får! *(rusker i ham.)* Far, far, er du ikke glad?
- HJALMAR** *(unnviker henne).* Glad! *(går rundt på gulvet).* Å, hvilke perspektiver som rulles opp for meg! Hedvig er det; hun er det han betenke så rikelig!
- GINA** Ja, for det jo Hedvig som har bursdag –
- HEDVIG** Og du får det jo allikevel, far! Du kan da vel tenke at jeg vil gi alle pengene til deg og mor.
- HJALMAR** Til mor, ja! Der har vi det.
- GREGERS** Hjalmar, dette her er en felle som legges for deg.

Oppgaver

1. Hvordan reagerer Hjalmar på det som står i brevet?
2. Hva er det som står i brevet?
3. Hvordan reagerer Hedvig på det som står i brevet?
4. Hvordan forholder Gina seg til situasjonen?

Fra fjerde akt (Reaksjonen)

(Hedvig går gråtende ut kjøkkendøren.)

- GREGERS** Ja, Hjalmar – nå vil det vise seg hvem som har rett, han eller jeg.
- HJALMAR** *(river langsomt papiret tvers over, legger begge stykkene på bordet og sier):* Her er mitt svar.
- GREGERS** Det ventet jeg.
- HJALMAR** *(går bort til Gina, som står ved ovnen, og sier dempet):* Og nå, ingen fortelse mer. Hvis forholdet mellom deg og han var helt over da du kom til å holde av meg, som du kaller det – hvorfor satte han oss da i stand til å gifte oss?

GINA	Han tenkte vel han skulle få sin gang her i huset.	Oppgaver 1. Hva sier Gina om grosserer Werle? 2. Hva sier Hjalmar om Gina? 3. Hvordan er stemningen i rommet? 4. Hvordan mener Gregers at Hjalmar skal forholde seg til denne situasjonen? 5. Hvordan reagerer Hedvig på farens sinne?
HJALMAR	Bare det? Var han ikke redd for en viss mulighet?	
GINA	Jeg skjønner ikke hva du mener?	
HJALMAR	Jeg vil vite om – ditt barn har rett til å leve under mitt tak.	
GINA	<i>(retter seg opp, øynene lyner).</i> Og det spør du om!	
HJALMAR	Du skal svare meg på dette ene: Hører Hedvig meg til – eller – ? Nå!	
GINA	<i>(ser på ham med kald trass).</i> Jeg vet ikke.	
HJALMAR	<i>(dirrer lett).</i> Du vet det ikke!	
GINA	Hvordan kan jeg vite det? En slik som jeg er –	
HJALMAR	<i>(stille, vender seg fra henne).</i> Så har jeg ikke mer å gjøre her i huset.	
GREGERS	Tenk deg om nå, Hjalmar!	
HJALMAR	<i>(tar ytterfrakken sin på).</i> Her er ingen ting å tenke på for en mann som jeg.	
GREGERS	Jo, her er så usigelig meget å tenke på. Sammen må dere tre være hvis du skal vinne frem til den store tilgivelsens offerstemning.	
HJALMAR	Dit vil jeg ikke. Aldri, aldri! Min hatt! <i>(tar hatten.)</i> Hjemmet er styrtet i grus omkring meg. <i>(brister i gråt.)</i> Gregers, jeg har ikke noe barn!	
HEDVIG	<i>(som har åpnet kjøkkendøren).</i> Hva er det du sier! <i>(bort til ham.)</i> Far, far!	
GINA	Se så!	
HJALMAR	Kom ikke nær meg, Hedvig! Gå langt bort. Jeg tåler ikke å se deg. Å, de øynene – ! Farvel. <i>(vil imot døren.)</i>	
HEDVIG	<i>(henger seg fast i ham og skriker høyt).</i> Nei da! Gå ikke ifra meg!	
GINA	<i>(roper).</i> Se på barnet, Ekdal! Se på barnet!	
HJALMAR	Jeg vil ikke! Jeg kan ikke! Jeg må ut; – vekk fra alt dette! <i>(Han river seg løs fra Hedvig og går ut gjennom gangdøren.)</i>	

Fra fjerde akt (Samtale mellom Gregers og Hedvig)

GREGERS	Og den villanden, som De holder så inderlig av, den ville Deres far vri halsen om på.	Oppgaver 1. Hva blir Gregers og Hedvig enige om i denne samtalen? 2. Hva synes Hedvig om Gregers forslag?
HEDVIG	Nei, han sa det var best for ham om han gjorde det; men han ville spare den for min skyld; og det var da snilt av far.	
GREGERS	<i>(litt nærmere).</i> Men om nå De frivillig ofret villanden for hans skyld?	
HEDVIG	Tror De det ville hjelpe?	
GREGERS	Prøv det, Hedvig.	
HEDVIG	<i>(sakte, med lysende øyne).</i> Ja, jeg vil prøve det.	

Fra femte akt (samtale mellom Relling og Gregers)

- GREGERS** (*vender seg til Relling*). Kan De forklare meg den åndelige rørelse som nå foregår i Hjalmar Ekdal?
- RELLING** Jeg har ikke merket at det foregår noen åndelig rørelse i ham.
- GREGERS** Hva! På et slikt vendepunkt, da hele hans liv har fått et nytt grunnlag – ? Hvordan kan De tenke Dem at en personlighet som Hjalmar – ?
- RELLING** Å, personlighet – han! Hvis han noensinne har hatt ansats til den slags abnormiteter som De kaller personlighet, så er både røttene og restene blitt grundig fjernet allerede i gutteårene; det kan jeg forsikre Dem.
- GREGERS** Det skulle dog være merkelig – med den kjærlighetsfulle oppdragelsen han har fått.
- RELLING** Av de to forskrudde, hysteriske tante-frøknene, mener De?
- GREGERS** Jeg vil si Dem at det var kvinner som aldri la den ideale fordring i glemmeboken; - ja, nå skal De vel til å gjøre narr igjen.
- RELLING** Nei, jeg er ikke opplagt til det. Forresten vet jeg god beskjed; for han har gulpet opp adskillig retorikk om disse «tvende sjelemødre». Men jeg tror ikke han har stort å takke dem for. Ekdals ulykke er at han alltid i sin krets er blitt holdt for et lys –
- GREGERS** Og det er han kanskje ikke? I sinnsdypet, mener jeg?
- RELLING** Jeg har aldri merket noe til det. At hans far trodde det, - la det gå; for gamle løytnanten har jo vært et fe alle sine dager.
- GREGERS** Han har alltid vært en mann med barnesinn; det er det De ikke skjønner.
- RELLING** Ja, ja da! Men da så den kjære søte Hjalmar var blitt student på en måte, så gjaldt han straks for det store fremtidslus blant kameratene også. Vakker var han jo, det drog, – rød og hvit, – slik som småjomfruer helst vil ha fyrene; og da han nå hadde dette lettrørte gemyttet og dette hjertevinnende i røsten, og da han forsto så pent å deklamere andres vers og andres tanker –
- GREGERS** (*sint*) Er det Hjalmar Ekdal De snakker slik om?
- RELLING** Ja, med Deres tillatelse; for slik ser det ut innvendig, det gudebilde som De ligger nesegrus for.
- GREGERS** Jeg trodde da ikke jeg var så blind heller.
- RELLING** Å jo, det er ikke langt ifra. For De er en syk mann, De også, ser De.
- GREGERS** Det har De rett i.
- RELLING** Jaha. De lider av et komplisert tilfelle. Først er det nå denne brysomme rettskaffenhetsfeberen; og så det som verre er, alltid går De og ørsker i tilbedelsesdelirium; alltid skal De ha noe å beundre utenfor Deres egne greier.
- GREGERS** Ja, utenfor mitt eget må jeg visst søke etter det.
- RELLING** Men De tar så skammelig feil av de store vidunderfluene som De tror De ser og hører rundt Dem. De er atter igjen kommet inn i en husmannsstue med den ideale fordring; her bor ikke solvente folk her i huset.

GREGERS Når De ikke har høyere tanker om Hjalmar Ekdal enn som så, hvordan kan De da finne glede i støtt og stadig å være sammen med ham?

RELLING Herre gud, jeg skulle da være en slags doktor, med skam å si; og så må jeg da ta meg av de stakkars syke jeg bor i hus med.

GREGERS Se så! Er Hjalmar Ekdal også syk!

RELLING Folk er syke omtrent alle i hop, dessverre.

GREGERS Og hva slags kur bruker De så for Hjalmar?

RELLING Min sedvanlige. Jeg sørger for å holde livsløgnen oppe i ham.

GREGERS Livs-løgnen? Jeg hørte ikke riktig – ?

RELLING Jo, jeg sa livsløgnen. For livsløgnen er det stimulerende prinsipp, det, ser De.

GREGERS Må jeg spørre hva det er for en livsløgn Hjalmar er befengt med?

RELLING Nei takk; jeg forråder ikke slike hemmeligheter til kvaksalvere.

Oppgaver

1. Hva mener Relling om Hjalmar Ekdal ut fra denne dialogen?
2. Hvorfor sier Relling at alle folk er syke?
3. Hva kan rettskaffenhetsfeber være, tror du?
4. Hva er en livsløgn?
5. Hvorfor mener Relling at en livsløgn kan fungere som en medisin, tror du?
6. Hvorfor vil ikke Relling fortelle Gregers hvilken livsløgn Hjalmar har?

Fra femte akt (samtale mellom Gregers og Relling, og Gregers og Hedvig)

GREGERS Den ulykkelige gamle løytnant Ekdal, ja. Han har riktignok måttet slå av på sin ungdoms idealer.

RELLING Mens jeg husker det, herr Werle junior, – bruk ikke det utenlandske ord: idealer. Vi har jo det gode norske ord: løgner.

GREGERS Mener De at de to ting er i slekt med hverandre?

RELLING Ja, omtrent som tyfus og forråtnelsesfeber.

GREGERS Doktor Relling, jeg gir meg ikke før jeg har reddet Hjalmar ut av Deres klør!

RELLING Det torde bli verst for ham. Tar De livsløgnen fra et gjennomsnittsmenneske, så tar De lykken fra ham med det samme. *(til Hedvig som kommer fra dagligstuen.)* Nå, lille villand-mor, nå går jeg ned og ser om fatter ennå ligger og funderer på den merkelige oppfinnelsen. *(går ut gjennom gangdøren.)*

GREGERS (nærmer seg Hedvig). Jeg kan se på Dem at det ikke er fullbrakt.

HEDVIG Hva da? Å, det med villanden. Nei.

GREGERS Sinnsstyrken sviktet Dem da det skulle føres ut i handling, kan jeg tenke meg.

HEDVIG Nei, det er ikke det heller. Men da jeg våknet i dag tidlig og husket på det vi hadde snakket om, så syntes jeg det var så underlig.

GREGERS Underlig?

HEDVIG Ja jeg vet ikke – . I går kveld, straks med det samme, syntes jeg det var noe så deilig i det; men da jeg hadde sovnet, og husket på det igjen, så syntes jeg ikke det var noe videre.

GREGERS Å nei, De er vel ikke vokst opp her uten at noe er gått til spille i Dem.

HEDVIG Ja det bryr jeg meg ikke om; når bare far ville komme opp, så –

GREGERS Å, hadde De så sant fått opp øynene for det som gir livet verdi, – hadde De det sanne, glade, modige offersinn, så skulle De vel få se hvordan han kom opp til Dem. – Men jeg tror på Dem ennå, jeg, Hedvig. *(han går ut gjennom gangdøren).*

(Hedvig driver om på gulvet; deretter vil hun gå ut i kjøkkenet; i det samme banker det innenfor på loftsdøren; Hedvig går bort og åpner døren på klem; gamle Ekdal kommer ut; hun skyver døren for igjen.)

EKDAL Hm, det er klein moro å gå morgentur alene, du.

HEDVIG Hadde du ikke lyst til å gå på jakt, bestefar?

EKDAL Det er ikke jaktvær i dag. Slikt mørke da; en kan knapt se frem for seg.

HEDVIG Får du aldri lyst til å skyte på noe annet enn de kaninene?

EKDAL Er ikke kaninene gode nok, de kanskje?

HEDVIG Ja, men villanden, da?

EKDAL Hå – hå; er du redd jeg skal skyte villanden for deg? Aldri i verden, du. Aldri det.

HEDVIG Nei, du kunne vel ikke, for det skal være vanskelig å skyte villender.

EKDAL Kunne ikke? Skulle vel mene jeg kunne.

HEDVIG Hvordan ville du gjøre det da, bestefar; – jeg mener ikke med min villand, men med andre?

EKDAL Jeg ville skutt dem rett under brystet, skjønner du; for det er det sikreste. Og så skal de skytes mot fjærene, ser du, – ikke med fjærene.

HEDVIG Dør de da, bestefar?

EKDAL Ja gu, dør de – når en skyter riktig. Nå; må vel inn og pusse med. Hm, – forstår nok – hm. *(går inn i værelset sitt).*

HEDVIG *(venter litt, ser mot stuedøren, får bort til reolen, strekker seg på tærne, tar den dobbeltløpete pistolen ned fra hyllen og ser på den).*

(Gina, med støvkost og klut, kommer inn fra dagligstuen).

HEDVIG *(legger hurtig og ubemerket pistolen fra seg).*

GINA Ikke stå og rot i fars saker, Hedvig.

HEDVIG *(går fra reolen).* Jeg ville bare rydde litt.

Oppgaver

1. Hva mener Relling med at ordene «idealer» og «løgner» like godt kan brukes om hverandre?
2. Hva mener Gregers med at han skal redde Hjalmar ut av Rellings klør?
3. Hva mener Relling med at det ville være verst for Hjalmar?
4. Hva er det Hedvig lengter etter?
5. Hvorfor er Hedvig så interessert i å vite om Ekdal vil skyte villender?
6. Hvorfor fikler Hedvig med pistolen til faren?

Fra femte akt (Hjalmar kommer innom)

- HJALMAR** *(trer inn og svarer med dump røst):* Jeg kommer – for å forsvinne i samme stund.
- GINA** Ja, ja; kan nok tenke meg det. Men jøss, da, – hvordan er det du ser ut?
- HJALMAR** Ser ut?
- GINA** Og så den pene vinterfrakken din! Nå, den har da fått sin bekomst.
- HEDVIG** *(i kjøkkendøren).* Mor, skal jeg ikke – ? *(ser Hjalmar, skriker høyt av glede og løper imot ham.)* Å far, far!
- HJALMAR** *(vender seg bort og slår ut med hånden).* Vekk, vekk, vekk! *(til Gina).* Få henne vekk fra meg, sier jeg!
- GINA** *(halvhøyt).* Gå inn i dagligstuen, Hedvig.
(Hedvig går stille inn i dagligstuen.)
- HJALMAR** *(travelte, trekker bordskuffen ut).* Jeg må ha mine bøker med meg. Hvor er bøkene mine?
- GINA** Hvilke bøker?
- HJALMAR** Mine vitenskapelige verk, naturligvis, – de tekniske tidsskriftene, som jeg bruker til oppfinnelsen.
- GINA** *(søker i reolen).* Er det disse her som ikke er noen perm på?
- HJALMAR** Ja visst er det så.
- GINA** *(legger en bunke hefter på bordet).* Skal jeg ikke få Hedvig til å skjære dem opp for deg?
- HJALMAR** Behøves ingen oppskjæring for meg.
(kort taushet).
- GINA** Det blir altså til at du flytter ifra oss, Ekdal?
- HJALMAR** *(roter mellom bøkene).* Ja det forstår seg da av seg selv, synes jeg.
- GINA** Ja-ja.
- HJALMAR** *(heftig).* For jeg kan da vel ikke gå her og få hjertet mitt gjennomboret hver time på dagen!

Oppgaver

1. Hvilket humør er Hjalmar i når han kommer hjem?
2. Hvordan reagerer Hedvig når hun ser Hjalmar?
3. Hvordan tar Hjalmar imot Hedvig?
4. Hvorfor reagerer Hjalmar på denne måten?

Fra femte akt (Et pistolskudd går av)

- HJALMAR** Det forferdelige er jo nettopp at jeg ikke vet hva jeg skal tro, – at jeg aldri kan få vite det. Men kan du da virkelig tvile på at det må være som jeg sier? Hå-hå, du stoler for sterkt på den ideale fordring, min gode Gregers! Dersom de andre kom, de, med de bugnende hender, og ropte til barnet; gå ifra ham; hos oss har du livet i vente, –
- GREGERS** (*hurtig*). Ja, hva da, tror du?
- HJALMAR** Hvis jeg så spurte henne: Hedvig, er du villig til å gi slipp på livet for meg? (*ler spatsk*). Jo takk, – du skulle nok få høre hva svar jeg fikk!
- (*Et pistolskudd høres inne på loftet.*)
- GREGERS** (*høyt i glede*). Hjalmar!
- HJALMAR** Se så; nå går han på jakt også.
- GINA** (*kommer inn*). Uff, Ekdal, jeg synes gamlefar går og dunderer inne på loftet alene.
- HJALMAR** Jeg vil se inn –
- GREGERS** (*levende, grepet*). Vent litt! Vet du hva det var?
- HJALMAR** Ja visst vet jeg det.
- GREGERS** Nei, du vet ikke. Men jeg vet det. Det var vitnesbyrdet!
- HJALMAR** Hvilket vitnesbyrd?
- GREGERS** Det var en barnlig offerhandling. Hun har fått din far til å skyte villanden.
- HJALMAR** Skyte villanden!
- GINA** Nei, tenk – !
- HJALMAR** Hvorfor det?
- GREGERS** Hun ville ofre til deg det beste hun eide i verden; for da måtte du vel komme til å holde av henne igjen, mente hun.
- HJALMAR** (bløtt, beveget). Å, det barn!
- GINA** Ja, hva hun kan finne på!
- GREGERS** Hun ville bare ha din kjærlighet igjen, Hjalmar; hun syntes ikke hun kunne leve uten den.
- GINA** (*kjemper mot gråten*). Der kan du se selv, Ekdal .
- HJALMAR** Gina, hvor er hun?
- GINA** (*snøfter*). Stakkars, hun sitter vel ute i kjøkkenet, vil jeg tro.
- HJALMAR** (*river opp kjøkkendøren og sier*): Hedvig, – kom! Kom inn til meg! (*ser seg om*). Nei, her er hun ikke.
- GINA** Så er hun vel i det lille kammerset sitt, da.
- HJALMAR** (*utenfor*). Nei, her er hun heller ikke. (*kommer inn*). Hun må være gått ut.
- GINA** Ja, du ville jo ikke vite av henne noe sted i huset.

HJALMAR Å gid hun bare snart ville komme hjem – så jeg riktig kan få sagt henne, –. Nå skal alt bli godt, Gregers; for nå tror jeg nok at vi kan begynne livet om igjen.

GREGERS Jeg visste det; gjennom barnet ville opprettelsen skje.

Oppgaver

1. Hvem tror de har avfyrt skuddet på loftet?
2. Hvorfor tror de skuddet ble avfyrt?
3. Hvem leter de etter og hvor?
4. Hva sier Gregers om Hedvig?
5. Hva mener Gregers når han sier at opprettelsen ville skje gjennom barnet?

(Gamle Ekdal kommer i døren til værelset sitt; han er i full uniform og har det travelt med å spenne på seg sabelen.)

HJALMAR *(forbauset)*. Far! Er du der!

GINA Var det i kammerset far skjøt?

EKDAL *(sint, nærmer seg)*. Så du går på jakt alene du, Hjalmar?

HJALMAR *(spent, forvirret)*. Det var altså ikke deg som skjøt på loftet?

EKDAL Skjøt jeg? Hm!

GREGERS *(roper til Hjalmar)*. Hun har selv skutt villanden, du!

HJALMAR Hva er dette her! *(skynder seg til loftsdøren, river den til side, ser inn og skriker høyt)*. Hedvig!

GINA *(løper mot døren)*. Jøss, hva er det?

HJALMAR *(går inn)*. Hun ligger på gulvet!

GREGERS Ligger Hedvig *(inn til Hjalmar)*.

GINA *(samtidig)*. Hedvig! *(inn på loftet)*. Nei nei, nei!

EKDAL Hå – hå; går hun også på skytteri?

(Hjalmar, Gina og Gregers sleper Hedvig inn i atelieret; i den nedhengende høyre hånd holder hun pistolen fastklemt mellom fingrene.)

HJALMAR *(forstyrret)*. Pistolen er gått av. Hun har truffet seg selv. Rop om hjelp. Hjelp!

GINA *(løper ut på gangen og roper ned)*: Relling! Relling! Doktor Relling; fly opp så fort De kan!

(Hjalmar og Gregers legger Hedvig ned på sofaen.)

EKDAL *(stille)*. Skogen hevner.

HJALMAR *(på kne ved henne)*. Nå kommer hun seg snart. Nå kommer hun seg – ; ja, ja, ja.

GINA *(som er kommet inn igjen)*. Hvor har hun truffet seg? Jeg kan ikke se noen ting –

(Relling kommer hurtig, og straks etter ham Molvik).

RELLING Hva er på ferde her?

GINA De sier Hedvig har skutt seg.

HJALMAR Kom her og hjelp!

RELLING Skutt seg! (*han rykker bordet til side og begynner å undersøke henne.*)

HJALMAR (*ligger og ser angstfullt opp på ham*). Det kan da ikke være farlig? Hva, Relling? Hun blør nesten ikke. Det kan da ikke være farlig?

RELLING Hvordan gikk det til?

HJALMAR Å, hva vet jeg – !

GINA Hun ville skyte villanden.

RELLING Villanden?

HJALMAR Pistolen må være gått av.

RELLING Hm. Ja så.

EKDAL Skogen hevner. Men jeg er ikke redd allikevel. (*går inn på loftet og lukker etter seg.*)

HJALMAR Nå, Relling – hvorfor sier du ingen ting?

RELLING Kulen er gått inn i brystet.

HJALMAR Ja, men hun kommer seg da!

RELLING Du ser vel at Hedvig ikke lever.

GINA (*brister i gråt*). Å barnet, barnet!

GREGERS (*hest*) På havsens bunn – .

HJALMAR (*springer opp*). Jo, jo, hun må leve! Å, gud velsigne deg, Relling – bare et øyeblikk – bare så lenge til jeg kan få sagt til henne hvor usigelig jeg har holdt av henne hele tiden!

RELLING Hjertet er truffet. Indre forblødning. Hun døde på stedet.

HJALMAR Og jeg som jog henne fra meg som et dyr! Og så krøp hun forskremt inn på loftet og døde i kjærlighet for meg. (*hulkende.*) Aldri får jeg gjøre det godt igjen! Aldri få si henne – ! (*knytter hendene og skriker opp*): Å, du der oppe – ! – Hvis du er da! Hvorfor gjorde du dette mot meg!

GINA Hysj, hysj, du må ikke tiltvinge deg så fælt. Vi hadde vel ikke rett til å beholde henne, kan jeg tro.

MOLVIK Barnet er ikke dødt; det sover.

RELLING Sludder.

HJALMAR (*blir stille, går bort til sofaen og ser med korslagte armer på Hedvig*). Der ligger hun så stiv og stille.

RELLING (*prøver å løsne pistolen*). Den sitter så fast, så fast.

GINA Nei, nei, Relling, brekk ikke fingrene hennes; la pigstolen sitte.

HJALMAR Hun skal få den med seg.

GINA Ja, la henne det. Men barnet skal ikke ligge og paradere der ute. Hun skal inn i kammerset til seg selv, skal hun. Ta i, Ekdal.

(Hjalmar og Gina tar Hedvig mellom seg.)

HJALMAR (*mens de bærer*). Å, Gina, Gina, holder du ut dette?

GINA Den ene får hjelpe den andre. For nå er vi da halvt om henne, vet jeg.

- MOLVIK** *(strekker armene ut og mumler):* Lovet være herren; til jord skal du bli; til jord skal du bli –
- RELLING** *(hvisker).* Hold kjeft, menneske; du er jo full.
- (Hjalmar og Gina bærer liket ut gjennom kjøkkendøren. Relling lukker etter dem. Molvik sniker seg ut på gangen.)*
- RELLING** *(går bort til Gregers og sier):* Aldri skal noen få meg til å tro at dette var et vådeskudd.
- GREGERS** *(som har stått skrekkslagen, i krampaktige rykninger).* Ingen kan si hvordan det forferdelige gikk til.
- RELLING** Forladningen har svidd kjolelivet. Hun må ha trykket pistolen like imot brystet og fyrt av.
- GREGERS** Hedvig er ikke død forgjeves. Så De hvordan sorgen frigjorde det storladne i ham?
- RELLING** Storladne blir de fleste når de står i sorg ved et lik. Men hvor lenge tror De den herligheten varer hos ham?
- GREGERS** Skulle den ikke vare og vokse for livet!
- RELLING** Innen ni måneder er lille Hedvig ikke annet for ham enn et vakkert deklamasjonstema.
- GREGERS** Og det tør De si om Hjalmar Ekdal!
- RELLING** Vi skal snakkes ved når det første gresset er visnet på hennes grav. Da kan De få høre ham gulpe opp om «det faderhertet for tidlig frarevne barn»; da skal De få se ham sylte seg inn i rørelse og i selvbeundring og i selvmedlidenhet. Pass De på!
- GREGERS** Hvis De har rett og jeg har urett, så er ikke livet verd å leve.
- RELLING** Å, livet kunne være ganske bra allikevel, når vi bare måtte få være i fred for disse velsignede rykkere som renner oss fattigfolk på dørene med den ideale fordring.
- GREGERS** *(ser frem for seg).* I så fall er jeg glad min bestemmelse er, hva den er.
- RELLING** Med forlov – hva er da Deres bestemmelse?
- GREGERS** *(i ferd med å gå).* Å være den trettende mann til bords.
- RELLING** Å fan, tro det.

Oppgaver

1. Hva sier Relling når han kommer inn til Hedvig?
2. Hva ville Hjalmar sagt til Hedvig dersom han hadde sjansen?
3. Hva har Hedvig i hånden?
4. Hvordan reagerer Gina på det som har skjedd?
5. Hvordan reagerer Hjalmar på det som har skjedd?
6. Hva menes med stykkets to siste replikker?

Moglege tema i *Vildanden*

Kva kan vi seie er tema i skodespelet *Vildanden*? I tabellen nedanfor ser du til saman atten ord og ordpar som eit stykke på veg kan fange opp kva teaterstykket eigentleg dreier seg om:

Menneskeverd	Straff	Fantasi og verkelegheit
Ærlegdom	Likestilling	Arv og miljø
Skam	Økonomi	Ansvar
Løgn og sanning	Makt og motmakt	Slektskap og familie
Avhengigheit	Kjønnsroller	Mot og frykt
Kjærleik	Oppseding	Egoisme

Oppgåver:

- Kva har dei ulike orda med temaet i *Vildanden* å gjere? Vis gjerne til bestemte rollefigurar, handlingar eller replikkar når du forklarar.
- Sett ei stjerne ved dei tre orda/ordpara du meiner aller best fangar opp kva som er tema i *Vildanden*. Grunngi meiningane dine.
- Kjem du på andre ord som skildrar tema i *Vildanden*? Utdjup og forklar med døme frå teksten.

Symbolbruk i *Vildanden*

I tabellen nedenfor ser du mange av gjenstander, skapninger, personnavn eller steder som Henrik Ibsen har nevnt i skuespillet "Vildanden". Kan det ligge en dypere mening bak noen av ordene? Kan Ibsen har lagt mange symboler inn i skuespillet sitt? Bruk nettet for å utforske disse spørsmålene. Du kan søke i originalmanuset på nettstedet www.ibsen.uio.no. Søk også på andre nettsteder.

Ord	I hvilke sammenhenger er ordet nevnt/brukt?	Hvilken dypere betydning kan ordet ha?
Vildanden		
Hunden		
Smør		
Fotografi		
Retusjering		
Havsens bunn		
Skogen		
Loftet		
Spiseseddel		
Øyesykdom		
Pistolen		
Tretten til bords		

Skriveoppgåver

Oppgåve 1

I skodespelet *Vildanden* uttaler doktor Relling følgjande: «- bruk ikke det utenlandske ord: idealer. Vi har jo det gode norske ord: løgne.»

Skriv ein tekst der du reflekterer over korleis sosiale medium kan bidra til at dette sitatet nesten er endå meir aktuelt i dag. Trekk inn konkrete døme din eigen kvardag.

Lag sjølv ei passande overskrift til forteljinga/novella.

Oppgåve 2

Familien Ekdal har ei villand på loftet sitt. Denne er skada og kan ikkje lenger leve vilt i naturen.

Skriv ein forteljande tekst der ei villand står sentralt. Bruk verkemiddelet kontrastar i så stor grad som mogleg.

Oppgåve 3

Skodespelet *Vildanden* handlar om fleire typar av løgner. Doktor Relling uttaler mellom anna at «*Tar De livsløgna fra et gjennomsnittsmenneske, så tar De lykken fra ham med det samme*».

Skriv ein tekst der du drøftar konseptet løgn. Kan det føre noko bra med seg å lyge for andre menneske? Er løgn berre negativt, eller kan forsvare det i nokre samanhengar? Trekk fram konkrete døme på samanhengar der løgn kan vere greitt.

Oppgåve 4

I skodespelet *Vildanden* er det Gina som har kontrollen på økonomien. Utover i stykket uttrykker imidlertid Hjalmar at han kan tenke seg å ta dette ansvaret sjølv.

Skriv eit lesarinnlegg der du argumenterer for at ungdomar på din eigen alder bør passe på sin eigen økonomi. Peik på konsekvensar det kan ha å miste oversikt over økonomien sin, og vis til eigne erfaringar med økonomi.

Tenk deg at lesarinnlegget skal stå på trykk i ei stor dagsavis.

Munnlege oppgåver til *Vildanden*

Oppgåve 1

Skriv og framfør ein tale der du deler ut ein fiktiv pris for beste drama til Henrik Ibsen. Få fram kvifor Ibsen og *Vildanden* fortener ein slik pris. Bruk minimum tre sitat frå stykket i talen din. Hugs at humor kan vere eit godt element i ein tale. Bruk gjerne retoriske verkemiddel.

Oppgåve 2

Tenk deg at du er Hjalmar eller Gina Ekdal, og at du skal halde ein tale i konfirmasjonen til Hedvig. Alle som er med i stykket er også til stades i konfirmasjonen. Bruk retoriske verkemiddel, og prøv å få talen til å bli både humoristisk og rørende.

Oppgåve 3

Vel ein passasje frå *Vildanden* som du og to-tre medelevar framfører og tar opp på lydband. Finn bilete på nettet som kan passe saman med teksten de les opp. Kople saman lyd og bilete i ein Power Point-presentasjon (eller eit tilsvarande program). Vis framføringa for resten av klassen. Presentasjonen bør vare mellom tre og fem minutt.

Oppgåve 4

Lag ti spørsmål til kvar akt i *Vildanden* og still spørsmåla til klassen etter at de har sett eller lese stykket. For kvar akt skal du bruke kvart av følgjande spørjeorda nedanfor:

- kva
- kven
- når
- kvifor
- korleis

Oppgåve 5

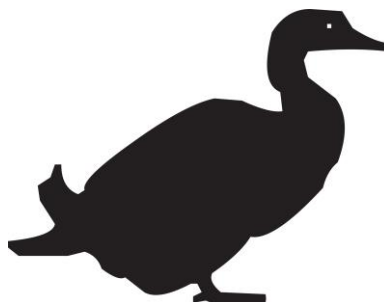
Lag ein faktapresentasjon om ville ender og framfør for klassen. Kva er ei villand? Korleis lever dei? Kor lever dei? Kva relasjon har dei til menneske? Presentasjonen skal vare i maksimum fem minutt.

Oppgåve 6

Sjå for deg opningsscena i *Vildanden*, der Hjalmar Ekdal er på middag hos familien Werle. Du har fått i oppdrag å halde takk for maten-tale. Kva seier du? Bruk retoriske verkemiddel.

Oppgåve 7

Bruk tjue minutt på å gå rundt på skulen eller i området utanfor, og finn fem gjenstandar du eller gruppa di kan ta bilde av. Gjenstandane skal ha ein samanheng med tema og budskap i *Vildanden*. Sett saman ein presentasjon der de forklarar og grunngir kvifor de har valt nettopp desse gjenstandane.

Vildanden-quiz

Oppgave 1

Hjemme hos hvem holdes middagen i første akt?

- ☐ grosserer Werle
- ☐ familien Ekdal
- ☐ doktor Relling
- ☐ herr Molvik

Oppgave 2

Hvem holdes middagsselskapet for?

- ☐ fru Sørby
- ☐ Hjalmar
- ☐ doktor Relling
- ☐ Gregers

Oppgave 3

Hvem er det som smykker seg med tittelen løytnant?

- ☐ Gina
- ☐ Hjalmar
- ☐ gamle Ekdal
- ☐ Hedvig

Oppgave 4

Hva het Gina Ekdal før hun giftet seg med Hjalmar Ekdal?

- ☐ Gina Ibsen
- ☐ Gina Hansen
- ☐ Gina Andersen
- ☐ Gina Jensen

Oppgave 5

Hvem kaller familien Ekdal for «den ulykkelige ekdalske familie»?

- ☐ Gregers Werle
- ☐ fru Sørby
- ☐ doktor Relling
- ☐ herr Molvik

Oppgave 6

Hvor mange personer var til bords ved middagen?

- ☐ et snes
- ☐ femten
- ☐ 12 - 14
- ☐ 7 – 10

Oppgave 7

Hva er det Hjalmar har med hjem til Hedvig etter middagsselskapet?

- ☐ en brødbit
- ☐ suppe
- ☐ menyen
- ☐ smør

Oppgave 8

Hva er det Hjalmar vil ha i stedet for øl?

- ☐ vann
- ☐ fotoapparatet
- ☐ vin
- ☐ fløyten

Oppgave 9

Hvilke av dyrene på listen under har familien Ekdal på loftet?

- ☐ rådyr
- ☐ høns
- ☐ duer
- ☐ bevere
- ☐ mink
- ☐ en villand
- ☐ kaniner

Oppgave 10

Hvem sier «Min villand. For jeg eier den»?

- ☐ grosserer Werle
- ☐ gamle Ekdal
- ☐ Hedvig
- ☐ Gina

Oppgave 11

Hvem fanget villanden?

- ☐ grosserer Werle
- ☐ Gregers
- ☐ gamle Ekdal
- ☐ Hjalmar
- ☐ Hedvig

Oppgave 12

Hva skjedde med villanden?

- ☐ Hun ble fanget i et garn
- ☐ Hun ble skamskutt og kunne ikke flyve
- ☐ Hun ble syk og klarte seg ikke lenger selv
- ☐ Hun mistet foreldrene sine

Oppgave 13

Hvem sier «Kunne jeg velge, så ville jeg aller helst være en flink hund»?

- ☐ Hedvig
- ☐ Hjalmar
- ☐ doktor Relling
- ☐ Gregers

Oppgave 14

Hva er det Hjalmar vil at Hedvig skal lære seg?

- ☐ å synge
- ☐ å lage smør
- ☐ å flette kurver
- ☐ å lage keramikk

Oppgave 15

Hva er det Gina kan som passer så godt til det Hjalmar driver med?

- ☐ matlaging
- ☐ retusjering
- ☐ maling
- ☐ tapetsering

Oppgave 16

Hvem kaller pistol for «pigstol», til Hjalmar's store ergrelse?

- ☐ herr Molvik
- ☐ Gina
- ☐ Hedvig
- ☐ fru Sørby

Oppgave 17

Hva er det Hjalmar skryter av til Gregers, som han mener er hans livsoppgave?

- ☐ en industrimaskin
- ☐ en protese til villanden
- ☐ en kjøkkenmaskin
- ☐ en oppfinnelse

Oppgave 18

Hvem sier «Min kjære Hjalmar, jeg tror nesten du har noe av villanden i deg»?

- ☐ Gregers
- ☐ Hedvig
- ☐ doktor Relling
- ☐ Gina

Oppgave 19

Hva er det doktor Relling mener at unge Werle lider av?

- ☐ rettskaffenhetsfeber
- ☐ tyfus
- ☐ syfilis
- ☐ svartedauden

Oppgave 20

Hvordan oppfører Gina seg når Hjalmar spør henne ut om hennes tid i tjeneste hos grosserer Werle?

- ☐ Hun ler rått og ser bort
- ☐ Hun himler med øynene og ser rart på Hjalmar
- ☐ Hun skjelver i stemmen og på hendene
- ☐ Hun blir rasende og stormer ut av rommet

Oppgave 21

Hva sier Gina om livet til Hjalmar før han traff henne?

- ☐ at han var på alkens gale veier
- ☐ han hadde lyse fremtidsutsikter
- ☐ at han ikke klarte å skaffe seg en jobb
- ☐ at han var alkoholiker

Oppgave 22

Hva sier Gregers om ekteskapet til Gina og Hjalmar Ekdal?

- ☐ at det er like vakkert som en rose
- ☐ at han vil grunnlegge et sant ekteskap
- ☐ at han skulle ønske han var en del av det selv
- ☐ at han ikke kan tenke seg to personer som passer bedre for hverandre
- ☐ at han skulle ønske de var skilt
- ☐ at de ikke fortjener hverandre

Oppgave 23

Hvem uttaler seg om Hedvigs rolle i ekteskapet, og om at «hun kan komme til å gjøre en ulykke på seg selv»?

- ☐ Gina
- ☐ gamle Ekdal
- ☐ doktor Relling
- ☐ Hjalmar

Oppgave 24

Henrik Ibsen er kjent for sin retrospektive teknikk. Hvilken av opplysningene nedenfor får vi kjennskap til fordi Ibsen benytter seg av denne teknikken?

- ☐ At familien Ekdal har flyttet omkring i landet mange ganger
- ☐ At Gina og fru Sørby egentlig er søstre
- ☐ At Hedvig egentlig er tyve år gammel
- ☐ At Gina har jobbet med stuepike hos grosserer Werle

Oppgave 25

Fru Sørby antyder at grosserer Werle kommer til å bli hjelpeløs, og dette reagerer Hjalmar på. Hvorfor kommer han til å bli hjelpeløs?

- ☐ Han holder på å miste formuen sin
- ☐ Han er i ferd med å bli dement
- ☐ Han har en øyesykdom og kommer til å bli blind
- ☐ Han må amputere en fot

Oppgave 26

Hvem snakker Hjalmar om når han sier følgende: «Det er utvilsomt. Vi bør ikke tvile på det iallfall; for nettopp i dette faktum ligger den rettfærdige gjengjeldelse. Han har i sin tid forblindet en troskyldig medskapning».

- ☐ grosserer Werle
- ☐ gamle Ekdal
- ☐ Doktor Relling
- ☐ Gregers

Oppgave 27

Hva er det Hedvig får av fru Sørby?

- ☐ enda en villand
- ☐ en flettet kurv
- ☐ en bok
- ☐ et brev

Oppgave 28

Hvorfor sier Hjalmar til Hedvig at hun ikke skal komme nær ham?

- ☐ Fordi han vil at hun skal gå å legge seg før det blir for sent
- ☐ Fordi hun lukter ekkelt
- ☐ Fordi han ikke vil at hun skal se oppfinnelsen hans før den er ferdig
- ☐ Fordi Hedvig ikke er hans biologiske datter

Oppgave 29

Hvorfor leser ikke Hedvig morgenbønn?

- ☐ Fordi hun er for trøtt
- ☐ Fordi da er det lyst ute, og ingenting å være redd for
- ☐ Fordi hun mener det får være nok med aftenbønn
- ☐ Fordi hun egentlig ikke tror på noen Gud

Oppgave 30

Hvem røyker mest pipe gjennom dette stykket?

- ☐ Gregers
- ☐ Hjalmar
- ☐ Gina
- ☐ gamle Ekdal

Oppgave 31

Hvem sitt liv er det Gregers mener har fått et helt nytt grunnlag, et vendepunkt?

- ☐ Gina
- ☐ Hedvig
- ☐ Fru Sørby
- ☐ Hjalmar

Oppgave 32

Hvem forklarer for Hedvig hvordan man skal skyte en villand for å drepe den?

- ☐ Gregers
- ☐ Hjalmar
- ☐ gamle Ekdal
- ☐ Gina

Oppgave 33

Hva er det doktor Relling omtaler som sin sedvanlige kur mot sykdommen som «alle i hop» er befengt med?

- ☐ livsløgn
- ☐ urter
- ☐ antibiotika
- ☐ metadon

Oppgave 34

Hvem sine klør er det Gregers sier han skal redde Hjalmar fra?

- ☐ Gina
- ☐ gamle Ekdal
- ☐ Molvik
- ☐ doktor Relling

Oppgave 35

Hvem sier «Tar De livsløgner fra gjennomsnittsmennesket, tar De lykken fra ham med det samme»?

- ☐ Gregers
- ☐ Hedvig
- ☐ Gina
- ☐ doktor Relling

Oppgave 36

Hvem er det Relling kaller for «villand-mor»?

- ☐ En ukjent forbipasserende kvinne
- ☐ Gina
- ☐ Hedvig
- ☐ Fru Sørby

Oppgave 37

Hva er det de først tror har skjedd på loftet når det hører skuddet?

- ☐ At hele kaninfamilien er skutt
- ☐ At gamle Ekdal har skutt villanden
- ☐ At fru Sørby har skutt seg selv
- ☐ At pistolen har gått av av seg selv

Oppgave 38

Hvem kommer plutselig inn i rommet, til alles overraskelse, rett etter at et skudd er gått av på loftet?

- ☐ Gregers
- ☐ gamle Ekdal
- ☐ doktor Relling
- ☐ Gina

Oppgave 39

Hva er det doktor Relling antyder om Hjalmar's sorg på slutten?

- ☐ At den kommer til å gå fort over
- ☐ At han kommer til å gå under
- ☐ At han kommer til å bli syk
- ☐ At han kommer til å trenge hjelp fra Werle

Oppgave 40

Hvem har Ibsen gitt siste replikk i stykket?

- ☐ Gregers
- ☐ Hjalmar
- ☐ Gina
- ☐ Doktor Relling

Nyttig på nett

Norsknytt har samlet en del godt kjente, og kanskje noen mindre kjente, nettressurser som kan være til nytte for lærere i norskfaget. Ingen av dem krever verken innlogging eller betaling. Vi har lagt vekt på at sidene skal være til fri bruk og derfor er ingen av de store forlagenes nettressurser med på denne lista, selv om flere av dem har gjort deler av innholdet sitt tilgjengelig for alle. Omtalene av sidene er i all hovedsak hentet fra «om oss» på den aktuelle siden. God kildekritisk fornøyelse!

Grammatikk og skriving

Skrivesenteret

«Det overordna målet til Skrivesenteret er å styrkje skrivekompetansen hos barn, unge og vaksne. Skrivesenteret skal ha ein tverrfagleg karakter og arbeide med skriving som grunnleggjande ferdigheit i ulike fag og på ulike opplæringsnivå.»

<http://www.skrivesenteret.no/>

Språkrådet

«Elever vil blant annet finne et kurs i nynorsk grammatikk og rettskrivning. Lærere vil finne ressurser til undervisningen, både konkrete undervisningsopplegg og lenker til ulike typer kildemateriale. Sidene inneholder også stoff om sidemålsundervisning og en samling med lenker som kan være nyttig i skolesammenheng.»

<http://www.sprakradet.no/>

Norsksidene

Nettsider for norskfaget med hovedfokus på flere sider ved skriveopplæringen som grammatikk, rettskriving og sjangerlære.

<http://www.norsksidene.no/web/>

Norsk grammatikk kort forklart

«Grammatikk.com inneholder pdf-dokumenter med forklaringer til norsk grammatikk, vokabular og uttale, i tillegg til grammatiske oversikter. Tekstene er rettet mot utlendinger som lærer norsk. Målet er å tilby oversiktelige forklaringer i et relativt lett språk for fremmedspråklige brukere. Tekstene gjør ikke krav på å være vitenskapelige, og de går heller ikke alltid fullt inn i kompleksiteten i alle temaene.»

<http://grammatikk.com/index.html>

Litteratur

Bokhylla

«250.000 norske bøker gratis på nett innen 2017. Bokhylla.no ble lansert i 2009 og har omfattet ca. 50 000 bøker fra 1690-, 1790-, 1890- og 1990-årene. Gjennom avtale med Kopinor, som representerer forlag, forfattere og andre opphavsmenn, har Nasjonalbiblioteket fått anledning til å legge ut bøker som fortsatt er beskyttet av opphavsrett.»

<http://www.nb.no/Tilbud/Samlingen/Samlingen/Boeker/Bokhylla.no>

Ubok

«Ubok er et sted der du kan finne bøker du vil like og andre som liker å lese. Dette er stedet for ungdom som liker å lese og for alle som liker en god bok.»

<http://ubok.no/>

Foreningen les

«Foreningen les er en ideell organisasjon som ble etablert i 1997. Vi jobber for å fremme lesing i alle samfunnslag, og formidler litteratur til barn, ungdom og voksne. Hovedmålet vårt er å inspirere befolkningen til å lese mer.»

<http://foreningenles.no/>

VOX litteraturhistorie

Side hvor du kan klikke deg gjennom litteraturhistorien og lese om forfattere, kunstnere og litterære strømninger fra og med opplysningstiden.

<http://www3.vox.no/nettnorsk/litthist/littshow1.html>

Det norske bokselskap

«bokselskap.no er en ebokportal utviklet av Det norske språk- og litteraturselskap (NSL). Nettstedet vil sikre fremtidige generasjoner tilgang til bevaringsverdig litteratur gjennom et bibliotek av digitaliserte bøker. Vi publiserer norske tekster som har falt i det fri, dvs. tekster av forfattere som har vært døde i minst 70 år. bokselskap.no tilbyr lesetekster på nett og nedlastbare e-bøker i fire formater (epub, mobi, html og pdf).»

<http://www.bokselskap.no/>

Boknett

«På www.boknett.no finner du relevant stoff, enten du jobber i bokbransjen eller er interessert i litteratur. Her finner du artikler fra media, kalender over litterære arrangementer, bokanmeldelser, bestselgerlister med mer.»

<http://www.boknett.no/>

Siterte sitater

«Siterte sitater er Norges største sitatleksikon og inneholder mer enn 15 000 sitater og ordtak.»

<http://www.ordtak.no/>

Nynorsk

Nynorsksenteret

«Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa (Nynorsksenteret) er eitt av ti nasjonale senter. Me er eit nasjonalt ressurscenter for nynorsk i grunnsopplæringa og barnehagen, og legg vekt på å utvikle metodar og arbeidsmåtar som kan vere med på å skape språkkompetanse og motivere for arbeid med nynorsk.»

<http://www.nynorsksenteret.no/>

Magasinnett

«Magasinett er ein nettstad for ungdom i ungdomsskulen og vidaregåande skule. Redaksjonsspråket til Magasinett er nynorsk.»

<http://www.magasinett.no/index.php>

Allkunne – levande leksikon

«Allkunne er eit digitalt, redigert oppslagsverk på nynorsk, eigd og drive av Stiftinga Nynorsk kultursentrum.»

<http://www.allkunne.no/>

Framtida

«Framtida.no er ei redaksjonelt uavhengig avis, som har som mål å styrkja nynorsken og bidra til å auka og få fram engasjementet til unge. I tillegg til artiklar frå eigen redaksjon, presenterer Framtida.no utvalde nyhende frå Nynorsk pressekontor, fleire lokalaviser, Dag og Tid og fleire andre nettstader.»

<http://framtida.no/>

Ivar Aasen-tunet

Hjemmesidene til museet ved samme navn. Sidene har mye innhold om Ivar Aasen og norsk språkhistorie i form av artikler, kart og figurer.

<http://www.aasentunet.no/iaa/no/>

Argumentasjon

Forskning.no

«forskning.no er en nettavis med norske og internasjonale forskningsnyheter.»

<http://forskning.no/>

Ung.no

«Ung.no er det offentliges informasjonskanal for ungdom. Her får du svar på det du lurte på. Nettstedet er drevet av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir).»

<https://www.ung.no/>

Store norske leksikon

«[Store norske leksikon](https://snl.no/) er et gratis og komplett oppslagsverk skrevet av fagfolk på bokmål og nynorsk. Med to millioner brukere i måneden og 250 000 leste artikler hver dag er leksikonet Norges største nettsted for forskningsformidling. Leksikonet er eid av de norske universitetene og flere ideelle stiftelser/organisasjoner.»

<https://snl.no/>

<https://nbl.snl.no/> (norsk biografisk leksikon)

Film

Filmcentralen

Se utdypende omtale av denne siden i Norsknytt nr. 1 2016.

www.filmcentralen.dk/alle

Filmweb skolekino

«Filmstudieark er pedagogiske opplegg til filmer som er aktuelle å bruke i undervisningen og som skolekino. Det blir laget ark til forskjellige klassetrinn, inkludert barnehager og videregående skoler. Undervisningsmaterialet gir informasjon om selve filmen, tematisk bakgrunnsmateriale og forslag til spørsmål og arbeidsoppgaver. I basen kan du søke på filmtitler, klassetrinn, fag og tema for å få forslag på filmer som passer ditt behov.»

<http://www.filmweb.no/skolekino/>

Hva er forskjellen?

Noen ord lar seg lett forveksle med andre. Nedenfor finner du ni slike ordpar. Skriv en setning med hvert av ordene slik at det kommer tydelig fram hva ordene betyr, eller skriv en ordforklaring av den typen som du kan finne i ordbøker.

Hylene _____

Hylende _____

Kjeve _____

Skjeve _____

Satt _____

Satte _____

Hvis _____

Vis _____

Hente _____

Hendte _____

Fjerde _____

Fjære _____

Halvt _____

Halt _____

Sjekk _____

Kjekk _____

Rotten _____

Råtten _____

Fasitside

Ibsen-quiz 1

1: A

2: C

3: A

4: B

5: B

6: A

7: C

8: B

9: C

10: A

Ibsen-quiz 2

11: C

12: A

13: A

14: C

15: B

16: C

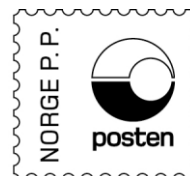
17: B

18: B

19: B

20: A

B-økonomi

NORSKnytt

Norsknytt nummer 2/3-2016

Returadresse:
Norsknytt
Postboks 303
7601 LEVANGER

Henrik Ibsen (1828–1906)

Sitat fra *Vildanden*

- RELLING** Mens jeg husker det, herr Werle junior, - bruk ikke det utenlandske ord: idealer. Vi har jo det gode norske ord: løgne.
- GREGERS** Mener De at de to ting er i slekt med hinannen?
- RELLING** Ja, omtrent som tyfus og forråtnelsesfeber.
- GREGERS** Doktor Relling, jeg gir meg ikke før jeg har reddet Hjalmar ut av Deres klør!
- RELLING** Det torde bli verst for *ham*. Tar De livsløgnen fra et gjennemsnittsmenneske, så tar De lykken fra ham med det samme. (*til Hedvig, som kommer fra dagligstuen.*). Nå, lille villand-mor, nu går jeg ned og ser om fatter ennu ligger og funderer på den merkelige oppfinnelsen. (*går ut gjennom gangdøren.*)